

**Universiteti i Elbasanit
“Aleksandër Xhuvani”
FAKULTETI EKONOMIK**

**PUNIM DIPLOME
PËR PROGRAMIN E CIKLIT TË DYTË TË STUDIMEVE
MASTER I SHKENCAVE NË EKONOMIA DHE E DREJTA NË TREGJET
NDËRKOMBËTARE**

**HAPJA E NEGOCIATAVE TË ANËTARËSIMIT NË BE
PËR BALLKANIN PERËNDIMOR DHE NDIKIMI I
TYRE NË RAJON**

UDHËHEQËS:

Prof. As. Dr. Arbër GJETA

Dr. Aida SARAÇI

PUNOI:

Elena IDRIZI

ELBASAN, Shtator 2022

DEKLARATË ETIKE

Në këtë studim teze, të cilin e përgatita në përputhje me Rregullat e Shkrimit të Tezës së Universitetit “Aleksandër Xhuvani”:

- Kam lexuar udhëzimet aktuale të etikës kërkimore të Universitetit dhe deklaroj se puna që kam paraqitur në këtë tezë është origjinale. Në të kundërt, deklaroj se pranoj të gjitha humbjet e të drejtave që mund të lindin ndaj meje.
- Të dhënat, informacionet dhe dokumentet e paraqitura janë konform rregullave akademike dhe etike.
- Të gjitha informacionet, dokumentet, ilustrimet dhe rezultatet janë në përputhje me etikën dhe moralin shkencor.
- Kam cituar të gjitha punimet nga të cilat kam përfituar në tezë duke bërë referenca të përshtatshme.

PËRMBLEDHJE

Rajoni i Ballkanit, i vendosur në kufirin e vendeve të BE-së, ndodhet në rrugët kryesore të transportit të energjisë për BE-në dhe krijon një korridor të sigurt për sigurinë e vendeve të BE-së. Që nga vitet 1990, Rajoni i Ballkanit është kategorizuar si dy nënrajone të veçanta nga organizata të ndryshme ndërkombëtare. Nënrajoni i parë; Është Rajoni i Ballkanit Perëndimor i përbërë nga Shqipëria, Bosnja dhe Hercegovina, Serbia, Mali i Zi, Kosova, Kroacia dhe Maqedonia. Nënrajoni tjetër është Rajoni i Ballkanit Lindor, i cili përbëhet nga Bullgaria dhe Rumania. Vendet e vendosura në Ballkanin Lindor u bënë anëtarë të Bashkimit Evropian pa ndonjë vonesë të konsiderueshme pas Luftës së Ftohtë. Nga ana tjetër, Ballkani Perëndimor po kalon një proces të vështirë në rrugën e anëtarësimit në BE, për shkak të procesit historik problematik dhe strukturës komplekse etnike, shoqërore dhe ekonomike. BE-ja është e vetëdijshme se tensionet dhe konfliktet që mund të lindin në këtë rajon, të cilin e sheh si oborrin e saj, mund të ndikojnë gjithashtu në stabilitetin e saj. Për këtë arsye, BE-ja po përpiqet të demokratizojë dhe forcojë strukturën e dobët shtetërore në Ballkanin Perëndimor. Kjo tezë bazohet kryesisht në ndikimin që sjell në sektorë të ndryshëm si ekonomia, legjislacioni, turizmi, industria, emigrimi etj... hapja e negociatave dhe titulli vend kandidat i BE shteteve të Ballkanit Perëndimor me fokus kryesor Shqipërinë. Në këtë studim do të shqyrtohet procesi historik i formimit të BE-së dhe marrëdhëniet e saj me vendet e Ballkanit Perëndimor nga këndvështrimi i politikave të zgjerimit të BE-së.

Fjalët kyçe: Negociatat e Anëtarësimit, Bashkimi Evropian, Ballkani Perëndimor, Politikat e Zgjerimit të BE, Vend Kandidat.

ABSTRACT

The Balkan region, located on the border of the EU countries, is on the energy routes for the EU and will create a safe corridor for the security of the EU countries. Since the 1990s, the Balkan Region has been categorized as two separate sub-regions by various international organizations. The first sub-region is the Western Balkan Region consisting of Albania, Bosnia and Herzegovina, Serbia, Montenegro, Kosovo, Croatia and Macedonia. The other sub-region is the Eastern Balkans Region, which consists of Bulgaria and Romania. The countries located in the Eastern Balkans became members of the European Union without any significant delay after the Cold War. On the other hand, the Western Balkans is going through a difficult process on the way to EU membership, due to the problematic historical process and the complex ethnic, social and economic structure. The EU is aware that the tensions and conflicts that may arise in this region, which it sees as its backyard, may also affect its stability. For this reason, the EU is trying to democratize and strengthen the weak state structure in the Western Balkans. This thesis is mainly based on the impact that the opening of negotiations of the Western Balkans with EU brings to different sectors such as the economy, law, tourism, industry, emigration, etc... (with the main focus on Albania). In this study, the historical process of the formation of the EU and its relations with the countries of the Western Balkans will be examined from the perspective of EU enlargement policies.

Key words: Accession Negotiations, European Union, Western Balkans, EU Enlargement Policies, Candidate Countries

MIRËNJOHJE

Do të doja të falënderoja të gjithë pedagogët e programit Master Shkencor ne Ekonomia dhe e Drejta në Tregjet Ndërkombëtare, prej të cilëve perfitova njohuri mjaftueshëm për të bërë të mundur realizimin e këtij punimi.

Gjithashtu do të doja të falënderoja Udhëheqësin tim Prof. Asoc. Dr. Arber Gjeta dhe Dr. Aida Saraçi për udhëzimet e tij gjatë gjithë këtij projekti.

Së fundmi, do të isha e pakujdesshme të mos përmendja familjen time, veçanërisht prindërit e mi, besimi i tyre tek unë e ka mbajtur shpirtin dhe motivimin tim të lartë gjatë këtij rrugetimi.

PËRMBAJTJA

DEKLARATË ETIKE.....	i
PËRMBLEDHJE	ii
ABSTRACT.....	iv
MIRËNJOHJE.....	vi
PËRMBAJTJA.....	vii
LISTA E FIGURAVE.....	ix
LISTA E TABELAVE.....	x
FJALORI I TERMAVE.....	xi
KREU I	1
RRUGËTIMI I BALLKANIT PERËNDIMOR NE BE	1
1.1 Ballkani Perëndimor dhe BE	1
1.2 Mali i Zi	4
1.3 Serbia	4
1.4 Republika e Maqedonisë së Veriut	4
1.5 Shqipëria	5
1.6 Bosnie-Hercegovina dhe Kosova	5
1.7 Problematikat Kryesore	5
1.8 Strategjia e BE për Ballkanin Perëndimor	7
1.9 Integrimi Rajonal	8
KREU II.....	11
HISTORIA DHE POLITIKAT E ZGJERIMI TË BASHKIMIT EUROPIAN	11
2.1 Zgjerimi i Parë i Unionit (1973)	13
2.2 Zgjerimi i Dytë i Unionit (1981).....	13
2.3 Zgjerimi i Tretë i Unionit (1986).....	14
2.4 Zgjerimi i Katërt i Unionit (1995)	14
2.5 Zgjerimi i Pestë i Unionit (2004, 2007).....	14
2.6 Zgjerimi i Gjashtë i Unionit (2013)	15
2.7 Vëndet Kandidate dhe Kandidate Potenciale.....	16
2.8 Politikat e Zgjerimit të BE ndaj Ballkanit Perëndimor.....	16

KREU III	20
BETEJA E SHQIPËRISË PËR STATUSIN.....	20
3.1 Shqipëria në Procesin e Integrimit në BE	20
3.2 Qëndrimi Kombëtar ndaj BE	21
3.3 Kapacitetet Diplomatike dhe Institucionale.....	24
3.4 Mjetet e Informimit rreth Unionit	25
3.5 Perceptimet Negative për Shqipërinë.....	27
3.6 Argumentat Pro Anëtarësimit të Shqipërisë	29
3.7 Fushat e Arritjeve.....	32
3.8 Analiza SWOT e Anëtarësimit të Shqipërisë.....	36
 KREU IV.....	 37
 SFIDA E SHQIPËRISË PËR AKSES NË TREGUN E BE-SË.....	 38
4.1 Ekonomia Shqiptare dhe Tregu European.....	38
4.2 Problemet Kryesore të Eksportit Vendas	39
4.3 Prania e Mallrave Shqiptare në Tregjet Europiane.....	40
4.4 Potenciali Eksportues i Shqipërisë.....	42
4.5 Përpjekjet për të Nxitur Eksportet drejt Tregjeve Europiane.....	44
4.6 Politikat për Nxitjen e Eksportit	46
 KREU V	 48
 KONKLUZIONE DHE RELKOMANDIME.....	 48
5.1 Konkluzione.....	48
5.2 Rekomandime	50
5.3 Pyetsor.....	51
 LITERATURA.....	 55

LISTA E FIGURAVE

Figura 1.1 - Statistikat e CEFTA-s për vëndet e Ballkanit Perëndimor.....Fq.10

Figura 2.1 - Harta e Historisë së Zgjerimit të BE.....	Fq.11
Figura 3.1 - % e popullsisë që Mbështetsin Anëtarësimin në BE.....	Fq.22
Figura 3.2 - Meritokracia në Administratën Publike.....	Fq.28
Figura 3.3 - Struktura e Popullsisë Shqiptare.....	Fq.32
Figura 4.1 - Vlera e Eksporteve Shqiptare sipas Vendeve.....	Fq.41
Figura 4.2 - Vlera e Importeve Shqiptare sipas Vendeve.....	Fq.42
Figura 4.3 - Rezultatet e Pytjes 1 të pyetësorit.....	Fq.49
Figura 4.4 - Rezultatet e Pytjes 2 të pyetësorit.....	Fq.50
Figura 4.5 - Rezultatet e Pytjes 3 të pyetësorit.....	Fq.50
Figura 4.6 - Rezultatet e Pytjes 4 të pyetësorit.....	Fq.51
Figura 4.7 - Rezultatet e Pytjes 5 të pyetësorit.....	Fq.51
Figura 4.8 - Rezultatet e Pytjes 6 të pyetësorit.....	Fq.52

LISTA E TABELAVE

Tabela 1.1 - Progresi i anëtarësimit në BE të vëndeve të Ballkanit Perëndimor.....	Fq.3
Tabela 1.2 - Indikatorët e Korrupsionit në Ballkanin Perëndimor.....	Fq.6
Tabela 1.3 - Indeksi i Demokracisë Efektive për Ballkanin Perëndimor.....	Fq.6
Tabela 3.1 - Popullsia e Shqipërisë sipas Grupeve Etnike (2011).....	Fq.30
Tabela 3.2 - Popullsia e Shqipërisë sipas Grupeve Fetare (2011).....	Fq.30
Tabela 3.3 - Statistikat e Turizmit Shqiptar (2005-2020).....	Fq.34
Tabela 3.4 - Analiza SWOT e Anëtarësimit të Shqipërisë.....	Fq.37

FJALORI I TERMAVE

BE – Bashkimi Evropian.

BP – Ballkani Perëndimor.

CEFTA - Marrëveshja e Tregtisë së Lirë e Evropës Qendrore.

CFSP – Politikat e Jashtme të Përbashkëta të Sigurisë së BE.

DRI – Indeksi i të Drejtave Demokratike.

ECSC - Komuniteti Evropian i Qymyrit dhe Celikut.

EDI – Indeksi i Demokracisë Efektive.

ESDP – Politikat Evropiane të Sigurisë dhe Mbrojtjes.

EQL – Evropa Qendrore dhe Lindore.

KE – Komisioni Evropian.

MIE - Ministria e Integritimit Evropian.

MPJ – Ministria e Punëve të Jashtme.

MSA – Marrëveshja e Stabilizim Asocimit.

OJQ – Organizate Jo-Qeveritare.

OKB – Organizata e Kombeve të Bashkuara.

OSHC - Organizatat e Shoqërisë Civile.

REA – Zona Ekonomike Rajonale e Ballkanit Perëndimor.

RLI – Indeksi i Sundimit të Ligjit.

SHBA – Shtetet e Bashkuara të Amerikës.

KREU I

RRUGËTIMI I BALLKANIT PERËNDIMOR NË BE

1.1 Ballkani Perëndimor dhe BE

Të gjitha vendet e Ballkanit Perëndimor e lidhin të ardhmen e tyre me Bashkimin Evropian. Secili prej vendeve përballlet me sfida specifike në rrugën e tij, ndërkohë që janë konstatuar edhe probleme të përbashkëta, si dhe nisma rajonale që synojnë të ndihmojnë rajonin për çështje të caktuara. Anëtarësimi në BE mbetet një objektiv kryesor për vendet e Ballkanit Perëndimor si Shqipëria, Bosnja dhe Hercegovina, Kosova, Mali i Zi, Maqedonia e Veriut dhe Serbia.

Vendet e Ballkanit Perëndimor kanë qenë në axhendën e BE-së për më shumë se 15 vjet. Ngjarja e parë premtuese e rajonit konsiderohet të ketë qenë samiti BE-Ballkani Perëndimor i mbajtur në Selanik, Greqi, më 21 qershor 2003. Përfundimet kryesore të samiti përfshihen në deklaratat e mëposhtme:

- a) BE-ja përsëriti mbështetjen e saj të qartë për vendet e Ballkanit Perëndimor. E ardhmja e Ballkanit do të jetë brenda Bashkimit Evropian;
- b) Krimi i organizuar dhe korrupsioni janë pengesa reale për demokracinë, stabilitetin, sundimin e ligjit, zhvillimin ekonomik dhe zhvillimin e shoqërisë civile në rajon dhe janë një burim shqetësimi i madh për BE-në;
- c) Procesi i liberalizimit të vizave të BE-së ndaj Ballkanit Perëndimor varet nga zbatimi i reformave të mëdha në fusha të tilla si: përforcimi i shtetit të së drejtës, luftimi i krimit të organizuar, korrupsionit, emigrimit të paligjshëm dhe forcimin i kapaciteteve administrative në kufi për kontrollin dhe sigurinë e dokumenteve.

Në Selanik, krerët e BE ranë dakord të takoheshin periodikisht në kuadër të një forumi BE-Ballkani Perëndimor për të diskutuar çështje të shqetësimit të përbashkët, rishikuar progresin e vendeve të rajonit në rrugën e tyre drejt Evropës dhe shkëmbyer pikëpamjet mbi zhvillimet kryesore.

Një forum i ngjashëm, thjesht i përkushtuar për integrimin në BE të Ballkanit Perëndimor u mbajt 15 vjet më vonë. Në periudhën mes dy samiteve u mbajtën takime të shumta dypalëshe

BE-Ballkani Perëndimor si dhe u hodhën disa nisma rajonale, sidoqoftë dinamika e angazhimit të BE-së me Ballkanin Perëndimor nuk ka qenë e njëjta ndër vite. Fokusi i BE-së në rajon është rivendosur kohët e fundit, pas angazhimit serioz të BE-së në fillim të shekullit të 21-të.

Samiti i dytë BE-Ballkani Perëndimor u mbajt në Sofje më 17 maj 2017. Deklarata e Sofjes përmban konkluzionet e mëposhtme:

- a) Duke kujtuar samitin e Selanikut të vitit 2003, BE-ja e rikonfirmon mbështetjen pa mëdyshje për perspektivën evropiane të Ballkanit Perëndimor. Duke u mbështetur në progresin e arritur deri më tani, partnerët e Ballkanit Perëndimor janë ripërkushtuar ndaj perspektivës evropiane si zgjedhje strategjike, për të përforcuar përpjekjet dhe mbështetjen e tyre reciproke.
- b) BE-ja mirëpret angazhimin e partnerëve të Ballkanit Perëndimor ndaj parimeve të demokracisë dhe shtetit të së drejtës, veçanërisht luftës kundër korrupsionit dhe krimit të organizuar, qeverisjes së mirë, si dhe respektimit të drejtave të njeriut dhe të drejtave të personave që u përkasin pakicave. Zbatimi efektiv i reformave mbështetet në këto baza. Shoqëria civile dhe media e pavarur luajnë një rol vendimtar në procesin e demokratizimit.

Mesa duket, narrativa në konkluzionet e samiteve nuk kishte ndryshuar në gati 15 vjet. Megjithatë, ka pasur disa zhvillime në lidhje me rajonin. Mundësia e një regjimi vizash me zonën Shengen të BE-së është hequr, me përjashtim të Kosovës. Një pasqyrë e përgjithshme e progresit individual të vendeve të rajonit është përmbledhur në tabelën 1.1.

Shteti	Marrëveshja e Stabilizim Asocimit (MSA)	Aplikimi për anëtarësim.	Marrja e statusit vend kandidat.	Liberalizimi i vizave.	Hapja e negociatave për anëtarësim.
Republika e Maqedonisë së Veriut	2004	2004	2005	2009	2022
Shqipëria	2009	2009	2014	2010	2022
Mali i Zi	2010	2008	2010	2009	2012
Serbia	2013	2009	2012	2009	2014
Bosnie-Hercegovina	2015	2016	-	2010	-
Kosova	2016	-	-	-	-

Tabela 1.1 - Progresi i anëtarësimit në BE të vendeve të Ballkanit Perëndimor

Në lidhje me diskutimin e integritit të Ballkanit Perëndimor në BE-në, duhet theksuar se Kroacia ishte pjesë grupit të ballkanit perëndimor deri në vitin 2013. Në periudhën ndërmjet samiteve ishte i vetmi vend nga Ballkani Perëndimor gati për t'u bërë anëtar Bashkimi. Kroacia paraqiti kërkesën e saj për anëtarësim në BE 2003, mori statusin e kandidatit në 2004, dhe filloi negociatat me BE në vitin 2005. Ajo hyri në Union më 1 korrik 2013.

Për sa i përket vendeve të tjera, Mali i Zi dhe Serbia kanë arritur progres të dukshëm në një periudhë të shkurtër kohë krahasuar me vendet e tjera. Aktualisht Mali i Zi, Serbia, Maqedonia e Veriut dhe Shqipëria janë në proces negociatash me BE-në; Bosnie-Hercegovina dhe Kosova janë kandidatë potenciale të unionit.

1.2 Mali i Zi

Mali i Zi hapi negociatat me BE-në në vitin 2012 dhe deri në prill 2019 (periudha raportuese e Komisionit të BE-së), kishte hapur 32 kapituj nga 35, tre kapituj janë mbyllur përkohësisht. Edhe pse Mali i Zi nuk përballet me barriera në procesin i integritimit në BE lidhur me palët e treta (mosmarrëveshjet me vendet e tjera për një çështje të caktuar), ai u përball me një krizë politikë serioze para zgjedhjeve parlamentare të vitit 2016. Sipas raportit të fundit të BE në 2019 situata nuk është përmirësuar mjaftueshëm. Siç thuhet në raport: ‘Skena politike mbetet e fragmentuar, e polarizuar dhe me mungesë të theksuar të dialogut politik. Është bërë përparim i kufizuar në rivendosjen e dialogut politik në parlament gjatë vitit 2018 në rikthimin e pjesshëm dhe të përkohshëm të shumicës së partive opozitare në parlament dhe krijimin e komisionit të përkohshëm parlamentar.

1.3 Serbia

Serbia hapi negociatat e saj në vitin 2014 dhe deri në prill 2019 kishte hapur 16 kapituj, nga të cilët dy janë mbyllur përkohësisht. Kapitujt e hapur përfshijnë Kapitullin 35 “Çështje të tjera”, të cilat përfshijnë mosmarrëveshjen me Kosovën, d.m.th., mosnjohja e Kosovës si shtet më vete nga Serbia. Hapja e kapitujve të tjerë nuk varen nga kapitulli 35, megjithëse vështirësitë në mbyllje të këtij kapitulli do të ketë ndikim në të gjithë procesin. Siç thuhet në 'Raportin e Progresit' të fundit të BE-së: 'Ritmi i përgjithshëm i negociatave do të vazhdojë të varet veçanërisht nga një ritëm më intensiv i reformave për shtetin e së drejtës dhe normalizimit marrëdhënies të saj me Kosovën sipas kërkesave të Negociative.

1.4 Republika e Maqedonisë së Veriut

Vonesa më e gjatë në procesin e integritimit në BE mund të vërehet në rastin e Maqedonisë së Veriut. Rruga e Maqedonisë së Veriut drejt BE-së filloi së bashku me atë të Kroacisë, MSA-ja maqedonase ka hyrë në fuqi edhe para marrëveshjes kroate. Problemi kryesor ishte mosmarrëveshja dypalëshe, që daton nga viti 1991, me Greqinë, një vend anëtar i BE-së. Në fillim të procesit të anetaresimit për në BE (2004-2005), vendi bëri përparim të qartë dhe të dukshëm përmes nënshkrimit të MSA-së në vitin 2001, hyrjes së marrëveshjes në fuqi në 2004, dhe marrjes së statusit kandidat nga BE në 2005. Këto hapa u arritën pavarësisht mosmarrëveshjes me Greqinë. Vendi mori edhe rekomandimin e parë nga Komisioni Evropian për të nisur negociatat me BE-në vitin 2009. Megjithatë, procesi me sa duket u kufizua në këtë

faze deri ne korrik te vitit 2022, periudhe ne te cilen Këshilli BE-së mori vendimin për hapjes se negociatave per Shqiperine dhe Maqedonine e Veriut.

Përparimi kryesor në lidhje me mosmarrëveshjen e Republikës së Maqedonisë së Veriut dhe Greqisë u bë në Qershor 2018 kur dy vendet (atëherë, Republika e Maqedonisë dhe Greqia) nënshkruan një marrëveshje që ofronte një zgjidhje në terma për ndryshimin e emrit të shtetit në “Republika e Maqedonisë së Veriut”. Siç theksohet në “Raportin e vitit 2019 të BE-se për Maqedoninë e Veriut: “Hyrja në fuqi në shkurt 2019 të marrëveshjes historike me Greqinë (i quajtur edhe ‘marrëveshja e Prespës’) ishte një përparim dhe vendosje e një shembulli pajtimi për rajonin dhe më gjerë. Komisioni ka vazhduar me monitorimin e plotë të reformave të vendosura në Konkluzionet e Këshillit për të gjithë sektorët.

1.5 Shqipëria

Shqipëria e filloi rrugën e saj drejt BE-së me nënshkrimin e MSA-se në vitin 2009 dhe mori statusin e kandidatit në vitin 2014. Në prill 2018, komisioni rekomandoi që Këshilli të vendosë që negociatat e pranimit të hapen me Shqipërinë dhe, në të njëjtën kohë, të inkurajojë Shqipërinë për të ruajtur dhe thelluar në veçanti momentumin aktual të reformës në fushën kyçe të shtetit të së drejtës. Megjithatë, vendi hyri në një krizë serioze politike në gjysmën e parë të vitit 2019, duke rezultuar në një parlament jofunksional dhe, në mënyrë implicite, vështirësi në zbatimin e ligjit.

1.6 Bosnie-Hercegovina dhe Kosova

Bosnja dhe Hercegovina, së bashku me Kosovën, nuk e kanë marrë ende statusin vend kandidat për tu anëtaresuar në BE, gje qe do të thotë se rruga e tyre drejt BE-së do të jetë më e gjatë krahasuar me vendet e tjera te Rajonit.

1.7 Problematikat Kryesore

Në analizimin e procesit të përgjithshëm të integrimit të ballkanit përfundimor në BE, është e qartë se pavarësisht procesit të vazhdueshëm të reformave me synimin e anëtarësimit në BE, vendet e rajonit janë ende të ekspozuara ndaj krizave politike, korrupsionit (*Tabela 1.2*), problemeve të sundimit të ligjit (*Tabela 1.3*) etj...

	Transparency International, 2010	
	Barometri Global i Korrupsionit (% e të anketuarve që raportojnë një rritje të niveleve të korrupsionit)	Indeksi i Perceptimit të Korrupsionit
Shqipëria	-	3.3
Bosnie-Hercegovina	59	3.2
Rep. e Maqedonisë së Veriut	46	4.1
Kosova	73	2.8
Mali i Zi	-	3.7
Shqipëria	49	3.5

Tabela 1.2 - Indikatorët e Korrupsionit në Ballkanin Perëndimor.

	Indeksi i të Drejtave Demokratike (DRI)	Indeksi i Sundimit të Ligjit (RLI)	Indeksi i Demokracisë Efektive (EDI)
Shqipëria	66.66	0.197	13.13
Bosnia-Hercegovina	58.33	0.328	19.13
Kroacia	83.33	0.891	74.25
Rep. e Maqedonisë së Veriut	25.00	0.084	2.10
Kosova	66.66	0.592	39.46
Mali i ZI	66.66	0.576	38.40
Serbia	75.00	0.384	28.80

Tabela 1.3 - Indeksi i Demokracisë Efektive për Ballkanin Perëndimor.

Në 2011, Komisioni deklaroi se negociatat për anëtarësim në BE duhet të fillojnë me hapjen e Kapitullit 23, “Gjyqësori dhe të drejtat themelore”, dhe Kapitulli 24, “Drejtësia, liria dhe siguria”. Kjo u përfshi në ‘Strategjinë e Zgjerimit’ të BE-së për të vënë në dukje se këto konsiderohen si çështje kyçe për vendet aspirante të BE-së. “Raportet e Progresit të Vendeve Aspirante të BE-së” për vendet e Ballkanit Perëndimor konfirmojnë këtë situatë. Me sa duket, të gjitha vendet e BP përballen me vështirësi në ndjekjen e reformave të ngadalta në fushat e përmendura, duke nënkuptuar nevojën për ndihmë të përshtatur të BE-së në këtë proces.

1.8 Strategjia e BE për Ballkanin Perëndimor

Dokumenti “Strategjia e BE-së për Ballkanin Perëndimor” u miratua në vitin 2018, duke kontribuar në një rritje të dinamikës së angazhimit të BE-së me Ballkanin Perëndimor. Në këtë dokument citohet qartë se: Në vitet e ardhshme, të gjitha vendet e Ballkanit Perëndimor do të kenë shansin për të ecur përpara në rrugët e tyre evropiane, në bazë të meritave të tyre dhe me shpejtësinë e arritjeve të tyre.

Për më tepër, në dokumentin “Strategjia e BE-së për Ballkanin Perëndimor” gjithashtu vihen re dallimet e mëposhtme:

- a) Mali i Zi dhe Serbia janë aktualisht kandidatët kryesorë të këtij procesi;
- b) Shqipëria dhe Republika e Maqedonisë së Veriut kanë bërë progres dhe hedhur hapa të rëndësishëm në rrugën e tyre evropiane;
- c) Me përpjekje dhe angazhim të vazhdueshëm, Bosnja-Hercegovina mund të bëhet kandidat për anëtarësim;
- d) Kosova ka mundësi për progres të qëndrueshëm përmes zbatimit të Marrëveshjes së Stabilizim Asociimit dhe për të avancuar në rrugën e saj evropiane. Kosova gjithashtu do të përfitojë shumë nga një përfundim i marrëveshjes së normalizimit me Serbinë.

Ky dokument nënkupton që vendet e rajonit nuk perceptohen si një paketë në lidhje me anëtarësimin e tyre në BE, gjë që është pozitive, duke pasur parasysh dallimet në ecurinë e tyre, siç u përmend më lart. Megjithatë, edhe për kryesuesit e gares (Serbia dhe Mali i Zi), pranimi në BE nuk mund të ndodhë para vitit 2025. Në mënyrë që të plotësohen të gjitha kushtet e anëtarësimit për vendet candidate dhe të forcohen demokracitë e tyre, kërkohen

ende reforma gjithëpërfshirëse dhe bindëse në fusha thelbësore, veçanërisht në sundimin e ligjit, konkurrencën, dhe bashkëpunimin rajonal.

Per sa i perket ofrimit te nje mbështetje më specifike për rajonin, Strategjia e BE-se per ballkanin perendimor perfshin 6 nisma kryesore:

- i. Nisma për forcimin e shtetit të së drejtës;
- ii. Nisma për të përforcuar angazhimin në sigurinë dhe migracionin;
- iii. Nisma për të rritur mbështetjen për zhvillimin socio-ekonomik;
- iv. Nisma për rritjen e lidhjes ndërmjet vendeve të rajonit;
- v. Nisma për një axhendë dixhitale për Ballkanin Perëndimor;
- vi. Nisma për të mbështetur pajtimin dhe marrëdhëniet e mira fqinjësore.

Këto nisma synojnë të ofrojnë mbështetje të mëtijshme specifike për vendet e Ballkanit Perëndimor duke permiresuar mekanizmat ekzistues dhe ndërtuar mekanizma të rinj, duke rritur bashkëpunimin mes BE-së dhe strukturave të Ballkanit Perëndimor në fusha të caktuara, si dhe përmes nxitjes së bashkëpunimit me vendet fqinje. Disa nga këto nisma përfshijnë aktivitete rajonale që synojnë të nxisin integrimin rajonal. Strategjia e BE-së për Ballkanin Perëndimor mund të interpretohet si një shenjë e rritjes se interesit për rajonin nga ana e BE-së. Kjo përfshin një shtrirje më të madhe të aktiviteteve për vendet e Ballkanit Perëndimor, duke reflektuar mangësitë e mëparshme dhe përpjekjet për të dhënë rezultate në fushat e përmendura, veçanërisht ato që lidhen me kapitujt 23 dhe 24.

1.9 Integrimi Rajonal

Së bashku me rrugën individuale të vendeve të Ballkanit Perëndimor drejt BE, ka pasur edhe disa nisma rajonale të nisura ose të mbështetura fuqishëm nga BE-ja. I ashtuquajtur 'Procesi i Berlinit' është një nismë që synon rritjen e bashkëpunimit rajonal në Ballkanin Perëndimor dhe të ndihmojë në integrimin e këtyre vendeve në BE. Kjo nismë u lançua më 28 gusht 2014, nga kancelarja gjermane Angela Merkel. Procesi i Berlinit po zhvillohet me mbështetjen e Komisionit Evropian, institucionet ndërkombetare financiare dhe shtetet anëtare të përfshira në të. Procesi është përshkruar si "suplementar" në procesin e integritit institucional të vendeve të Ballkanit Perëndimor.

Procesi i Berlinit është shoqëruar me iniciativën për krijimi i një Zone Ekonomike Rajonale (REA), të miratuar nga liderët e ballkanit perëndimor në samitin e tyre të mbajtur në korrik 2017 në Trieste të Italisë. Kjo është aktualisht nisma më e rëndësishme për integrimin rajonal të Ballkanin Perëndimor. REA parashikohet të përfshijë katër dimensione: tregtia, investimet, lëvizshmëria dhe tregu dixhital. Synimi i këtij projekti është për të krijuar një zonë pa kufij për transportin e mallrave, shërbimeve dhe forcën punëtore, së bashku me bashkëpunimin në fushën e teknologjive dixhitale. Ky mund të perceptohet si një hap fillestar në krijimi i një tregu të vetëm të Ballkanit Perëndimor, duke ngritur çështjen e paralelizmit të integritit rajonal të Ballkanit Perëndimor dhe anëtarësimit në BE.

Preferenca e vendeve të BP për tregun e BE-së në vend të atij rajonal është evidente në Marrëveshjen e Tregtisë së Lirë të Evropës Qendrore (CEFTA), e cila ka përfshirë Ballkanin Perëndimor (plus Moldavinë) që nga viti 2006. CEFTA është një nismë rajonale që ka mundësuar tregtinë pa barrierat tarifore, duke lënë të kuptohet se nisma e parë e REA ka qenë tashmë funksionale për më shumë se një dekadë (Figura 1.1 Tregun Statistikat e CEFTA-s për vendet e BP). Në këtë kontekst, dimensionimi i parë i REA (tregtia) është parashikuar të zbatohet nëpërmjet CEFTA-s, duke u fokusuar në zbatimin e suksesshëm të CEFTA-s. Fatkeqësisht statistikat e tregtisë së CEFTA-s tregojnë se rëndësia e tregtisë rajonale është në rënie. Të dhënat konfirmojnë orientimin e Ballkanit Perëndimor drejt tregut të BE-së.

Komisioni ka deklaruar qartë se REA nuk është një alternativë për integrimin në BE, përkundrazi, REA ndihmon në progresin e integritit ekonomik në rajon dhe bazohet në rregullat dhe parimet e BE-së. Një qasje e tillë siguron integrim si brenda rajonit por edhe me BE-në. Pra kjo nismë është një moment historik i rëndësishëm për përgatitjen për anëtarësim në BE.

Deklarata e Komisionit është logjike, megjithëse, duke pasur parasysh vendosmërinë e BE-së për anëtarësimin e vendeve të BP individualisht sipas meritës, dhe jo si grup, ka pyetje të shumta për marrëdhëniet “pas anëtarësimit” ndërmjet anëtarëve të BE-së dhe vendeve joanëtare të BP. Në këtë kontekst, nëse një vendi i rajonit të BP i bashkohet unionit në vitin 2025, përfitimet e marra nga integrimi rajonal mund të jenë me vlerë afatshkurtër dhe pa leverdi në krahasim me vlerën e madhe të burimeve të angazhuara për të fituar ato.

Për më tepër, nuk ka një afat kohor për themelimin e REA-së në Ballkanin Perëndimor. Ajo i është lënë ambicieve në rajon. Ky fakt sjell që mos të ketë zhvillim të shpejte të REA-së pasi fokusi primar i çdo vendi është në pranimin e tyre në BE.

Potential of Balkan countries						
Country	 Albania	 Bosnia and Herzegovina	 Montenegro	 Kosovo	 Macedonia	 Serbia
Population (millions)	2.8	3.5	0.678	1.9	2	7
Nominal GDP (in USD billion)	12.8	14.4	4.4	7	10.4	37.7
GDP per capita in PPP (in USD thousand)	12.5	16.5	17.4	10.3	14.6	15.3
Percentage share of CEFTA in imports (2016)	6.6	13	34	27	10	4
Percentage share of CEFTA in exports (2016)	13.6	15	45	47	11	20
GDP growth 2015	2.6	3	3.4	4.1	3.8	0.8
GDP growth 2016	3.2	2.8	2.1	3.6	2.4	2.8
GDP growth 2017 (estimate)	3.5	3.2	3.3	3.9	2.8	3
GDP growth 2018 (estimate)	3.5	3.7	3	4.2	3.3	3.5

Data: World Bank

Figura 1.1 - Statistikat e CEFTA-s për vëndet e Ballkanit Perëndimor.

KREU II

HISTORIA DHE POLITIKAT E ZGJERIMIT

TË BASHKIMIT EUROPIAN

BE tashme ka kaluar nëpër një sërë procesesh të njëpasnjëshme zgjerimi dhe thellimi dhe është shndërruar në një strukturë me 27 anëtarë që zbaton politika të përbashkëta në shumë fusha (Figura 1.1). Në këtë proces, BE-ja është bërë një Union shumë më i fortë në aspektin politik, ekonomik dhe gjeopolitik duke inkorporuar shtete të reja anëtare, secila prej të cilave ka një natyrë të ndryshme, duke rritur kështu efektivitetin e saj në sistemin ndërkombëtar.

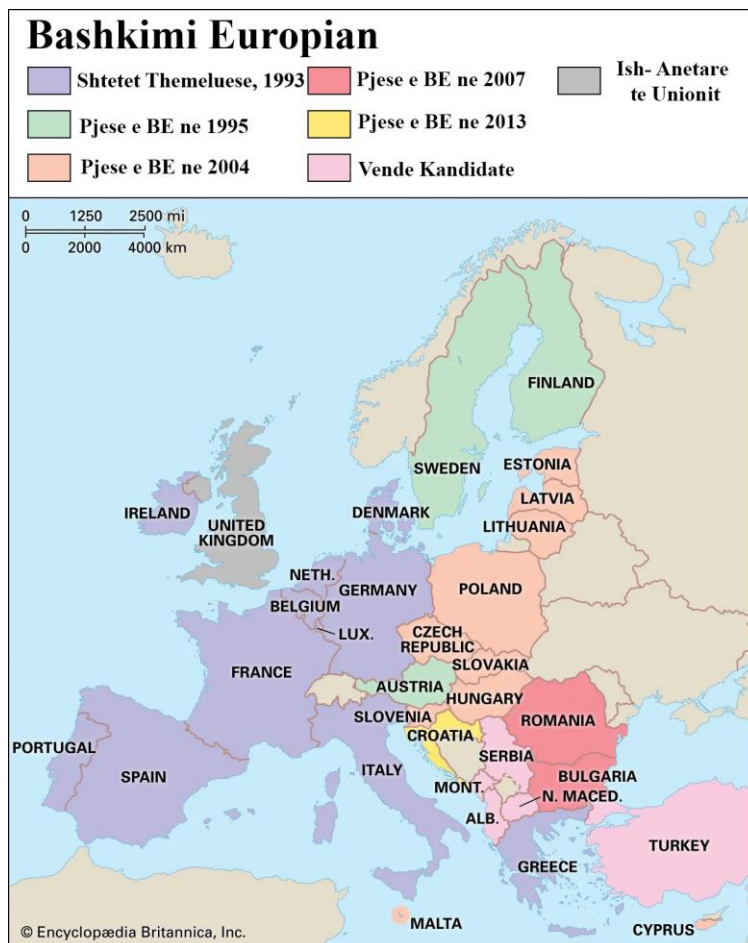

Figura 2.1 - Harta e Historisë së Zgjerimit të BE.

Historikisht, politika e zgjerimit është përmendur shpesh si instrumenti më i rëndësishëm dhe më i suksesshëm i politikës së jashtme në literaturën e BE-së, si në aspektin e përhapjes së fuqisë transformuese të BE-së në mjedisin e saj rrethues, ashtu edhe duke pasur një rol të madh në transformimin e brendshëm të BE.

Politika e zgjerimit të BE-së, paralelisht me procesin e thellimit të Bashkimit, ka marrë formën aktuale duke u riformuar me çdo valë të re zgjerimi. Në veçanti, zgjerimi i fundit i vendeve të Evropës Qendrore dhe Lindore u bë një hap kryesor që politika e zgjerimit të arrijë pozicionin e saj aktual dhe institucionalizimin e parimit të 'kushtëzimit'. Kushtëzimi i anëtarësimit mund të përkufizohet shkurtimisht si shuma e detyrimeve që duhet të ndërmarrin vendet që aplikojnë për t'u bërë anëtare të BE-së.

Kriteret e samitit European të Kopenhagenit në vitin 1993, të njohura si 'Kriteret e Kopenhagënit', shërbejnë edhe sot si një udhëzim bazë për vendet që duan të jenë anëtarë të Bashkimit. BE-ja merr vendimin për fillimin e negociatave me vendet kandidate vetëm nëse ato përmbushin kriteret e percaktuara në këtë samit në lidhje me demokracinë, shtetin ligjor, të drejtat e njeriut dhe të drejtat e pakicave, të cilat njihen edhe si kriteret "Politike" të Kopenhagenit.

Shtetet kandidate për në Union janë përgjegjëse për vendosjen e strukturave administrative dhe ligjore të ngarkuara për zbatimin e legjislacionit të harmonizuar në Union dhe kjo u paraqit si një kusht i ri për anëtarësim. Ky kusht, i quajtur kriteret e kapacitetit administrativ, njihet edhe si kriteri i Madridit.

Përveç kriterëve të Kopenhagenit dhe kriterëve të Madridit, në axhendën e vitit 2000, vendosja e marrëdhënieve të mira fqinjësore u paraqit si kusht për anëtarësim. Prandaj, të gjitha vendet kandidate duhet të zgjidhin mosmarrëveshjet kufitare ndërmjet tyre dhe me vendet e treta përpara se të anëtarësohen në Union, dhe nëse është e nevojshme, të aplikojnë në Gjykatën Ndërkombëtare të Drejtësisë.

Gjithashtu, me fillimin e negociatave ndërmjet Kroacisë dhe Unionit, Komisioni Evropian prezantoi 'kriteret teknike' për hapjen dhe mbylljen e negociatave të njohura si 'kapituj', secili prej të cilëve përfaqëson fusha të ndryshme të politikave të BE-së.

Në procesin e negociatave të vëndeve të Ballkanit Perëndimor, i cili po zhvillohet aktualisht, Komisioni Evropian ka zhvilluar një qasje të re për Kapitullin 23 (Gjyqësori dhe të Drejtat Themelore) dhe Kapitullin 24 (Drejtësia, Liria dhe Siguria). Në kuadër të "Qasjes së Re", u ra dakord që kapitujt 23 dhe 24 duhet të trajtohen sa më shpejt që të jetë e mundur dhe të mbeten të hapura gjatë gjithë procesit të negociatave, në mënyrë që t'i sigurohet vendit kandidat koha e nevojshme për të krijuar programin e nevojshëm të reformave.

Pas zgjerimit të pestë, BE-ja jo vetëm që u ka listuar vendeve kandidate kushtet që pret të përmbushin përpara anëtarësimit, por ka udhëhequr dhe vlerësuar sistematikisht punën që vendet kandidate duhet të përmbushin për tu anëtarësuar nëpërmjet takimeve, dokumenteve dhe mekanizmave të ndryshëm monitorues.

Me 5 shkurt 2020 Komisioni Evropian prezantoi një Komunikim me titull "Përmirësimi i procesit të anëtarësimit - Një perspektivë e besueshme e BE-së për Ballkanin Perëndimor" në të cilin ka bërë ndryshime të rëndësishme metodologjike në politikën e zgjerimit. Këto ndryshime metodologjike janë kryesisht për procesin e anëtarësimit të Maqedonisë së Veriut dhe Shqipërisë.

2.1 Zgjerimi i Parë (Britania, Irlanda, Danimarka – 1973)

Britania, Irlanda dhe Danimarka aplikuan për tu bërë pjesë e BE në vitin 1961. Të gjithë vendet anëtare, përveç Francës, iu afruan pozitivisht pranimin të Britanisë, presidenti francez Charles De Gaulle e kundërshtoi këtë anëtarësim me arsyetimin se Britania ishte krejt ndryshe nga Evropa Kontinentale, vuante nga vështirësitë ekonomike, ishte e varur nga Shtetet e Bashkuara në politikën ushtarake dhe diplomatike, dhe kështu do të pengonte zhvillimin e Unionit. Britania riaplikoi në vitin 1967, por përsëri nuk u pranua për të njëjtat arsye. Procesi i anëtarësimit të Britanisë, Irlandës dhe Danimarkës filloi vetëm pas dorëheqjes së De Gaulle nga Presidenca franceze në vitin 1969 dhe përfundoi më 1 janar 1973 me anëtarësimin e tyre në BE.

2.2 Zgjerimi i Dytë (Greqia – 1981)

Marrëdhëniet me Greqinë, e cila nënshkroi Marrëveshjen e Asociimit me BE-në në vitin 1961, u pezulluan kur Junta Ushtarake mori pushtetin në vitin 1967. Greqia u bë një qeveri demokratike pasi junta ushtarake ua la administrimin civilëve në 1974 dhe aplikoi në BE për

anëtarësim të plotë në vitin 1975. Në BE, aplikimi u prit me shqetësime se Greqia nuk ishte gati të bëhej anëtare si politikisht ashtu edhe ekonomikisht pasi nuk ndante vlera të përbashkëta me shtetet e tjera anëtare. Pas një procesi negociues gjashtëvjeçar, vendet anëtare filluan të argumentojnë se në vend që të përjashtonin Greqinë, demokratizimi dhe zhvillimi ekonomik i saj mund të arriheshin në mënyrë më efektive brenda Bashkimit dhe Greqia u bë anëtare e BE-së më 1 janar 1981.

2.3 Zgjerimi i Tretë (Spanja, Portugalia – 1986)

Zgjerimi i tretë, i njohur gjithashtu si Zgjerimi Iberik, ndodhi kur Spanja dhe Portugalia u bashkuan me BE-në më 1 janar 1986. Kur këto dy vende aplikuan për anëtarësim, pati shumë diskutime nëse ato do të pranoheshin për anëtarësim për shkak të dallimeve në zhvillimin politik dhe ekonomik ndërmjet tyre dhe Bashkimit. Shqetësimi se Spanja dhe Portugalia mund të krijojnë barrë ekonomike për vendet anëtare si në aspektin e bujqësisë ashtu edhe në atë të lëvizjes së lirë të punëtorëve, ka pushtuar prej kohësh axhendën e BE-së; megjithatë, rëndësia gjeopolitike e Mesdheut për BE-në dhe suksesi i politikës së zgjerimit të realizuar në atë kohë, kanë ndihmuar në tejkalimin e të gjitha këtyre diskutimeve.

2.4 Zgjerimi i Katërt (Austria, Finlanda, Suedia – 1995)

Zgjerimi i katërt i BE-së ishte i lidhur ngushtë me Luftën e Ftohtë dhe zhvillimet që ndodhen më pas. Austria, Finlanda dhe Suedia, të cilët ndoqën neutralitetin gjatë luftës, vendosën t'i bashkohen BE-së kur mbaroi Lufta e Ftohtë. Ky proces i zgjerimit shkoi pa probleme, pasi këto vende ishin kulturalisht pjesë e Evropës dhe kishin krijuar lidhje të ngushta ekonomike me Komunitetin Evropian përpara kandidimit. Austria, Finlanda dhe Suedia u bënë anëtarë të BE-së më 1 janar 1995.

2.5 Zgjerimi i Pestë (2004, 2007)

Fundi i Luftës së Ftohtë ishte një pikë kthese për kontinentin evropian. Hungaria, Polonia, Republika Çeke, Sllovakia, Sllovenia, Letonia, Lituania dhe Estonia i'u bashkuan Unionit në vitin 2004, ndërsa Malta dhe Administrata Greke Qipriote e Qipros Jugore u bënë pjesë e Unionit në vitin 2007. Megjithatë, procesi i pestë i zgjerimit, ishte shumë i ndryshëm nga zgjerimet e

mëparshme si për nga cilësia dhe sasia e vendeve kandidatë. Ky proces zgjerimi ka qenë mjaft i “dhimbshëm” si për vendet kandidatë ashtu edhe për BE-në.

Vendet që kanë aplikuan për anëtarësim në periudhen e zgjerimit të pestë riorganizuan pothuajse çdo fushë të jetës shoqërore brenda kornizës së kriterëve të Kopenhagenit për anëtarësim siç u përmend më lart. BE-ja e kreu këtë proces zgjerimi në mënyrë shumë më gjithëpërfshirëse se zgjerimet e tjera me mekanizmat e saj udhëzues dhe monitorues.

Këshilli i BE-së nisi procesin e zgjerimit në samitin e Luksemburgut në dhjetor 1997. Për herë të parë në këtë proces, dymbëdhjetë vendet e mëposhtme morën statusin kandidat: Bullgaria, Administrata Greke Qipriote e Qipros Jugore, Republika Çeke, Estonia, Hungaria, Letonia, Lituania, Malta, Polonia, Rumania, Republika Sllovaqe dhe Sllovenia.

Më 31 mars 1998, me rekomandimin e Komisionit Evropian, filluan negociatat me gjashtë vende kandidatë, përkatësisht Administratën Greke Qipriote të Qipros Jugore, Republikën Çeke, Estoninë, Hungarinë, Poloninë dhe Slloveninë.

Këshilli i BE-së konfirmoi gjithëpërfshirjen e procesit të anëtarësimit në Samitin e Helsinkit dhe, me rekomandimin e Komisionit Evropian, vendosi të fillojë formalisht negociatat e anëtarësimit me gjashtë vende kandidatë: Bullgarinë, Letoninë, Lituaniën, Maltën, Rumaninë dhe Republikën Sllovaqe. Negociatat e anëtarësimit me këto gjashtë vende filluan zyrtarisht më 15 shkurt 2000. Këshilli i BE-së në Helsinki konfirmoi Turqinë si një kandidatë për t'u anëtarësuar në Bashkimin me të njëjtat kriterë si vendet e tjera kandidatë.

Më 1 maj 2004, zgjerimi më gjithëpërfshirës i historisë së BE-së u përfundua me pranimin zyrtar të 10 shteteve të reja anëtare (Republika Çeke, Hungaria, Polonia, Sllovakia, Sllovenia, Lituania, Letonia, Estonia, Malta dhe Administrata Greke Qipriote e Qipros Jugore).

Bullgaria dhe Rumania u bënë anëtarë më 1 janar 2007.

2.6 Zgjerimi i Gjashtë (Kroacia – 2013)

Kroacia aplikoi për anëtarësim në vitin 2003 dhe nisi negociatat më 3 tetor 2005. Kroacia nënshkroi Traktatin e Anëtarësimit më 9 dhjetor 2011, pasi Sllovenia zhbllokoi kapitujt e saj të ndryshëm. Pas anëtarësimit të Kroacisë në vitin 2013, BE-ja u zgjerua në një Union me 28

anëtarë. Megjithatë, pas daljes së Mbretërisë së Bashkuar nga BE më 31 janar 2020, unioni posedon aktualisht 27 shtete anëtare.

2.7 Vëndet Kandidate dhe Kandidate Potenciale

Aktualisht janë pese vende që janë kandidate për anëtarësim në BE, Turqia, Maqedonia e Veriut, Mali i Zi, Serbia dhe Shqipëria. BE po vazhdon negociatat e anëtarësimit me Turqinë, Malin e Zi dhe Serbinë. Përveç kësaj, Këshilli i Çështjeve të Përgjithshme të BE-së i 25 marsit 2020, vendosi të hapë negociatat e anëtarësimit me Shqipërinë dhe Maqedoninë e Veriut. Megjithatë, për shkak të pandemisë COVID-19, ende nuk është e qartë se kur do të fillojnë negociatat e anëtarësimit të Shqipërisë dhe Maqedonisë së Veriut. Bosnie-Hercegovina dhe Kosova janë vende kandidate potenciale.

Islanda, e cila filloi negociatat e anëtarësimit me BE në 17 qershor 2010 dhe hapi 27 nga 35 kapitujt e negociatave dhe mbylli përkohësisht 11 kapitujt, tërhoqi aplikimin e saj për kandidaturën më 12 mars 2015. Rasti i Islandës është i pari në historinë e zgjerimit të unionit që deshmon tërheqjen e aplikimit për anëtarësim të një vendi kandidat pasi kishte kaluar një rrugë të gjatë në procesin e negociatave.

2.8 Politika e zgjerimit të BE-së ndaj Ballkanit Perëndimor

Në sytë e Europës dhe botës, rajoni i Ballkanit ka qenë i njohur për konflikte, luftëra dhe diktatura të ashpra. Bashkimi Europian, i njohur gjerësisht si një faktor ndërkombëtar, luan një rol shumë të rëndësishëm në përcaktimin e të ardhmes së rajonit të Ballkanit. Politikat e tij ndaj rajonit mbulojnë një gamë të gjerë çështjesh dhe të gjitha janë në kuadër të Politikave të Jashtme të Perbashketa të Sigurisë së BE (CFSP), dhe Politikave Europiane të Sigurisë dhe Mbrojtjes (ESDP). Një detyrë interesante për tu zgjidhur është edhe vlerësimi se sa të suksesshme kanë qenë këto politika të BE-së nga vitet 1990 e në vazhdim.

BE-ja shihet kryesisht si një histori suksesi dhe si një gur themeli i stabilitetit dhe prosperitetit evropian. Përvoja e zgjerimit në Europën Qendrore dhe Lindore (EQL) vërtetoi se megjithëse ndërtimi i demokracisë duhet të jetë rezultat i proceseve të brendshme politike, faktorët e jashtëm gjithashtu luajnë një rol thelbësor në procesin e transformimit sistemik.

Dëshmi të forta tregojnë se kriza Jugosllave ishte një sfidë mjaft e madhe për politikën e jashtme evropiane. Për ato vite roli i saj në arenën ndërkombëtare kaloi në vendin e dytë pasi aktorët e tjerë ndërkombëtarë (SHBA) fituan një rol të rëndësishëm në rajon. Çështja e Jugosllavisë u riemërtua si një problem evropian dhe paaftësia e vendeve të EQL-së për të ndaluar dhunën lidhej me dështimin e politikave të jashtme evropiane të sigurisë për të përballuar një problem kaq kompleks. Institucionet evropiane u gjënden të papërgatitura për t'u marrë me konflikte të armatosura dhe një çështje kaq komplekse. Në atë periudhë, "procesi i zgjerimit" nuk u mor si një mjet i dobishëm stabilizues. Momenti i kthesës së politikës së jashtme të BE-së ndaj rajonit ndodhi gjatë krizës së vitit 1999 në Kosovë. Më në fund, BE pa të domosdoshme krijimin e një strategjie të përgjithshme ndaj rajonit. Katër ishin faktorët kryesorë që e shtynë këtë zhvillim:

- i. Natyra sfiduese e problemit;
Pas zgjedhjeve të vitit 2000 vendet e Ballkanit kishin tashmë qeveritë e tyre demokratike, rreziku i konfliktit të armatosur u ul ndjeshëm dhe ky faktor çoi në zhvillimin e një politike globale ndaj rajonit.
- ii. Konsensusi për politikën ndaj Ballkanit;
Para viteve 90 përvoja në Ballkan ishte shumë e pakët kështu që pas krizës shtetet anëtare evropiane filluan të krijojnë një strategji dhe analizë të përbashkët të rajonit. Objektivi ishte zhvillimi i një politike të jashtme më ambicioze.
- iii. Rritja e aftësisë për të përballuar problemet ndërkombëtare;
Qëndrimi i përfaqësuesve të lartë rriti aftësinë e BE-së për t'iu përgjigjur pozitivisht dhe në mënyrë të shpejtë zhvillimeve të reja dhe bashkëpunimit me aktorët ndërkombëtarë. BE gjithashtu filloi të zhvillohej jo vetëm në aftësitë e saj civile të ndërhyrjes por edhe në aftësitë ushtarake në menaxhimin e krizave. Zhvillimi i këtyre të reja u be fillimisht në Ballkan. Rajoni i BP ka mbetur një pikë vendimtare në zgjerimin rolit të sigurisë së BE.
- iv. Shtetet e rajonit kishin aspekte të përbashkëta me vendet e Evropës Lindore; gjatë viteve 90 BE-ja kishte grumbulluar një njohuri të madhe për promovimin e integritit të këtyre vendeve në EQL. Kjo përvojë kontribuoi edhe më shumë në zhvillimin e qëndrimit ndaj vendeve të Ballkanit.

Zgjerimi i BE-së në Ballkan përfaqëson ndjekjen e politikës së saj më të suksesshme që nga rënja e Berlinit. Roli aktiv i BE-së në rajon nuk bazohet vetëm në rolin e saj të paqes, por gjithashtu ndihmesen në mënyrë aktive në terren në: mbrojtjen e demokracisë, sundimin e ligjit dhe anti-korrupsionin (disa nga problemet kryesore në rajonin e BP).

Përfshirja e vendeve të Ballkanit Perëndimor do të përfaqësojë një shtesë rreth 20 milionë për gjysmë miliardë qytetarët e BE-së. Ndërsa rajoni i BP po rimëkëmbet dhe po forcon stabilitetin dhe kapacitetet e tij të bashkëpunimit pas një dekade rraskapitjeje dhe konfliktesh, BE-ja nuk ka akoma një axhendë kaq të qartë të zgjerimit në sytë e saj dhe ajo mbështetet përfshirjen e drejtpërdrejtë të disa prej shteteve anëtare të saj në rajon për të lehtësuar procesin e anëtarësimit. Nje nder shtetet fqinje të BP dhe anëtare e BE-së (shembull: Kroacia) mund të veprojë si lehtësues për procesin e “evropianizimit” e rajonit. Sfida kryesore e rajonit mbetet formimi i një qasjeje koherente rajonale, por po hasen disa pengesa për këtë. Bashkëpunimi rajonal mbetet një pikë e dobët dhe një nga pengesat politike për zhvillimin e vendeve të BP, edhe pse që pas viteve 1990, bashkëpunimi rajonal është rikthyer por me ritme të ngadalta.

Ekzistojnë shumë arsye legjitime se perse ekziston nevoja për të rimenduar qasjen e BE-së ndaj zgjerimit në rajonin e BP. Pa perspektiva të besueshme për anëtarësim në BE, mund të ndodhë që ndikimi evropian të largohet dhe të shfaqen elita politike dhe forma më radikale të nacionalizmit të cilat kanë qënë prezente në rajon dhe gjithashtu ka të ngjarë të rishfaqen çështjet e pazgjidhura që kanë të bëjnë me ‘shtetet e papërfunduara’ të Ballkanit.

Pa një angazhim të prekshëm dhe të sigurt evropian ndaj Ballkanit, përparimi që u bë në dekadat e fundit mund të shkaterrohet, dhe kostoja e madhe politike dhe financiare e investimeve të BE gjatë gjithë kësaj periudhe të shkojë dëm. Kapaciteti i ofrimit të çdo vendi është një faktor shumë i rëndësishëm në zhvillimin e procesit të zgjerimit. Që BE-ja të rivendosë besueshmërinë e saj në rajon dhe në nivel ndërkombëtar, është i domosdoshëm një angazhim i plotë koherent për të ardhmen e rajonit dhe vendosja e një afati kohor të qartë të pranimit të vendeve kandidatë.

Ka tre faktorë ndërkombëtarë që kanë përforcuar rolin e BE-së si lojtari kryesor në rajon:

- i. SHBA: Në dekadat e fundit fokusi i vëmendjes së SHBA po vazhdon të zhvendoset në prioritete të tjera ndërkombëtare (G-2 me Kinën, ‘konfliktet’ me Rusinë, lufta në Afganistan etj...). Aktualisht Ballkani është në fund të listës, dhe BE-ja shihet si i vetmi

aktor aktiv qe duhet të inkurajojë një vazhdimësi dhe angazhim për të ndihmuar anëtarësimin e rajonit.

- ii. Rusia: Moska duket e fokusuar në marrëdhëniet e saj me Beogradin, duke përfituar një pjese të madhe të pjates së sektorit energjitik të Serbisë në këmbim të mbështetjes së pozicionit të Serbisë për Kosovën në këshillin e Sigurimit të OKB. Cështja e Kosovës për Moskën mbetet kryesisht një mjet pazaresh që përdoret për gjeopolitikën e saj.
- iii. Politikat e Turqisë janë faktori i tretë pozitiv në lidhje me rolin e BE-së në Ballkan. Ka pasur zhvillime pozitive të rëndësishme në marrëdhëniet mes Turqisë dhe disa vendeve ballkanike (Bullgaria, Greqia dhe Serbia), të cilat sugjerojnë se armiqësitë e vjetra të trashëguara nga e kaluara mund të kapërcehen. Turqia hapi negociatat e zgjerimit me BE në tetor 2005 së bashku me Kroacinë. Kjo e fundit, u anteresua në BE në 2013, ndërsa negociimi me Turqinë mbetet akoma i hapur, duke sugjeruar se nuk ka asnjë lidhje të drejtpërdrejtë midis Turqisë dhe perspektivave të anëtarësimit të vendeve të Ballkanit Perëndimor.

KREU III

BETEJA E SHQIPËRISË PËR STATUSIN

3.1 *Shqipëria në Procesin e Integrimit në BE*

Marrëdhëniet mes Shqipërisë dhe Bashkimit Evropian datojnë që nga viti 1991, kur filloi procesi i përmbysjes së regjimit komunist dhe hedhjes së hapave të pare drejt shndërrimit në një demokraci në tranzicion. Vendosija e marrëdhënieve diplomatike midis Shqipërisë dhe Komunitetit Evropian të Ekonomisë të atëhershme në vitin 1991 u pasuan nga komunikimi intensiv dhe ndihma të Bashkimit Evropian. Megjithatë, vetëm në vitet 2000 u bënë të dukshme publikisht perspektivat e anëtarësimit në Bashkimin Evropian për Shqipërinë, si dhe vendet e tjera të rajonit. Samiti i Zagrebit dhe Selanikut (vitet 2000 dhe 2003) ofroi një perspektivë të qartë evropiane për rrrugën e integrimit të vendeve të Ballkanit Perëndimor.

Shqipëria nënshkroi Marrëveshjen e Stabilizim Asocimit (MSA) më 1 prill 2009 dhe aplikoi për anëtarësim në BE në të njëjtën kohë. Prosesi i MSA-së zgjati më shumë se tre vjet, që nga fillimi i tij e deri më finalizimin e procedurës së nënshkrimit në vitin 2009. Përpara viteve 2000, BE ka ndihmuar drejtpërdrejt Shqipërinë në rindërtimin ekonomik dhe politik të vendit që ishte i gjymtuar nga shtypja komuniste 45-vjeçare. Statusi i Shqipërisë që atëherë ka ndryshuar në atë të një vendi që aspiron të bëhet një anëtar i barabartë i Bashkimit Evropian. Nje nga Fjalimet më domethënëse drejtuar Shqipërisë është bërë nga Romano Prodi, president i KE në vitin 2003, i cili theksoi jo vetëm rëndësinë MSA-së për anëtarësimin e vendit, por edhe u kujtoi shqiptarëve se anëtarësimi i plotë i Shqipërisë në BE do të ishte një kontribut i madh për bashkimin konsensual dhe paqësor të kontinentit Evropian.

Për të mos humbur vrullin e perspektivës së zgjerimit të BE, në vitin 2004 filloi Prosesi i Berlinit si një iniciativë e re e perspektivës së zgjerimit dhe si një mjet për të monitoruar dhe asistuar në negociatat e anëtarësimit me vendet e Ballkanit Perëndimor. Prosesi i Berlinit filloi me një konferencë të nivelit të lartë të mbajtur në Berlin në tetor 2014, e vijoi më pas me samitin e Vjenës në 2015 dhe samitin e Parisit në 2016. Në fjalimin e tij të vitit 2014, Ministri i atëhershëm i punëve të jashtme të Shqipërisë theksoi rëndësinë gjeo-ekonomike të Ballkanit Perëndimor për BE-në, veçanërisht në kushtet e perspektivës së bashkëpunimit dhe sigurisë së

zgjerruar midis kombeve që tani janë në paqe me njëri-tjetrin. Deklarata përfundimtare e kryesuesit të konferencës së Berlinit përcaktoi drejtimin kryesor në katër vitet e ardhshme (2014-2018) si udhërrëfyes për: rritjen e bashkëpunimit rajonal, promovimin e qeverisjes së mirë dhe rritjen e prosperitetit nëpërmjet rritjes së qëndrueshme ekonomike.

Strategjia kombëtare e Shqipërisë për zhvillimin dhe integrimin (2015-2020), kishte në fokus kryesor idenë se integrimi në BE ishte një pjesë thelbësore e synimeve të zhvillimit të vendit dhe një interes kombëtar që do të sillte përfitime për të gjithë qytetarët. Siç parashikohet në strategji, vizioni dhe prioriteti i integritit të Shqipërisë në BE gëzoi konsensus të plotë politik dhe mbështetje sociale. Në strategjinë kombëtare u renditen indikatorët kryesorë të arritjes së objektivit kombëtar të integritit në BE si:

- Reforma e administratës publike, institucione të qëndrueshme dhe një shërbim civil modern, profesional dhe të depolitizuar;
- Forcimi i pavarësisë, efikasitetit dhe llogaridhënies së gjyqësorit;
- Intensifikimi i luftës kundër korrupsionit dhe krimit të organizuar;
- Sigurimi i mbrojtjes së të drejtave të njeriut;

3.2 *Qëndrimi Kombëtar Ndaj BE*

Dashuria e shqiptarëve ndaj Bashkimit Evropian dhe idesë evropiane në përgjithësi daton që në fillimet e viteve 1990, kur frazat si “ne duam që Shqipëria të jetë si pjesa tjetër e Europës” u brohoritën si parrulla gjatë protestave studentore që synuan përmbysjen e regjimit komunist. 3 dekada pas përmbysjes së regjimit komunist integrimi në BE ka mbetur në mënyrë të qëndrueshme synimi përfundimtar i shoqërisë shqiptare, i artikuluar si nga politikanët, ashtu edhe nga institucionet shtetërore dhe vetë qytetarët shqiptarë.

Qytetarët e Shqipërisë, mund të konsiderohen si më entuziastët për perspektivën evropiane të vendit. Instituti Shqiptar për Studime Ndërkombëtare ka arritur të perfitojë statistika të opinionit të qytetarëve shqiptarë në drejtim të mbështetjes së tyre për integrimin në BE. Vit pas viti, sondazhet e kryera në nivel kombëtar kanë konfirmuar perceptimin se shqiptarët janë një nga kombet më mbështetëse në Ballkanin Perëndimor kur bëhet fjalë për integrimin në BE.

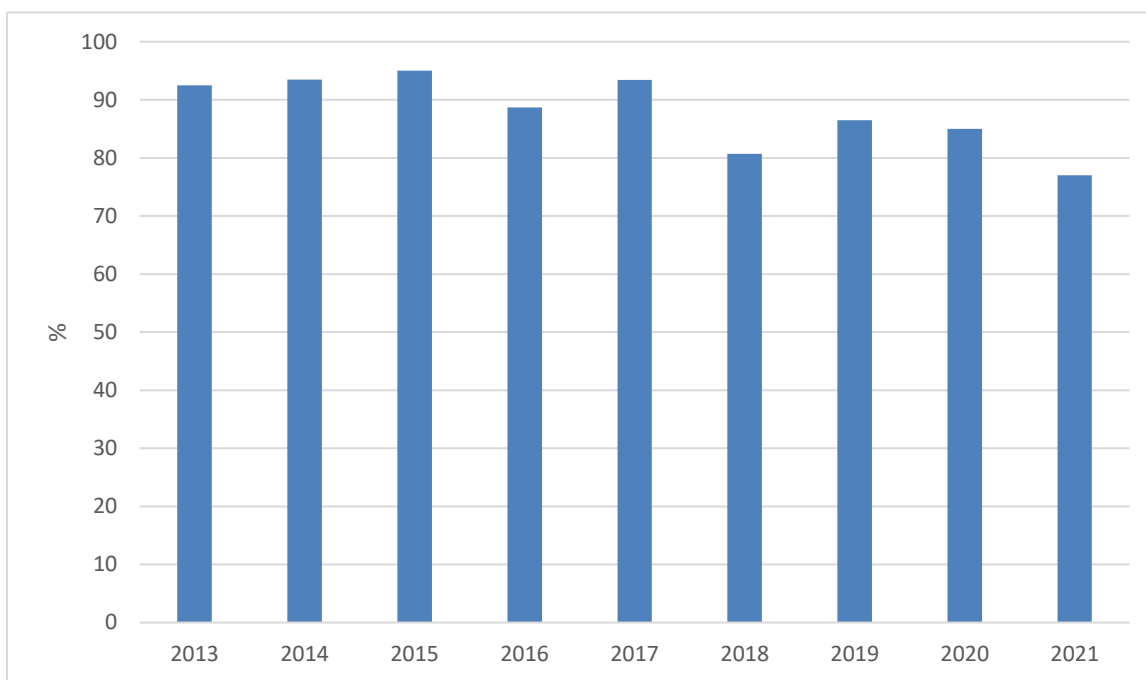

Figura 3.1 - % e popullsisë që Mbështetsin Anëtarësimin në BE.

Figura e mësipërme ofron një pasqyrë të mbështetjes për anëtarësimin e Shqipërisë në BE gjatë viteve (2013–2021). Konkluzioni i parë i dukshëm është se mbështetja e shqiptarëve për integrimin e Shqipërisë në Bashkimin Evropian është pothuajse unanime dhe e plotë, duke lëvizur midis 92.5% në 2013 në 77% në sondazhin më të fundit të 2021. Rënia e lehtë e mbështetjes që nga viti 2019 mund t'i atribuohet faktorëve të brendshëm, si dhe të jashtëm. Megjithatë, vetëm numrat dhe përqindjet nuk mund të hedhin dritë mbi arsyet pse Shqipëria ka një qëndrim kaq pozitiv ndaj procesit të integrit.

Analiza e vitit 2014, e titulluar “Perspektiva evropiane e Shqipërisë: Perceptimet dhe realitetet”, analizon se janë disa faktorë në lojë:

i. Retorika politike.

Siç u përmend, të gjitha partitë politike përkatëse në Shqipëri janë pro BE-së. Për më tepër, axhenda e integrimit në BE ka qenë një nga prioritetet më të larta të të gjitha partive politike që kanë qeverisur vendin, pavarësisht dallimeve të tyre ideologjike. Anëtarësimi në BE ishte pika e parë e programit të Aleancës për Shqipërinë Evropiane, koalicioni që fitoi zgjedhjet parlamentare të 2013-ës. Siç deklaronte ky koalicion në programin e tij, “procesi i anëtarësimit në BE është një objektiv kombëtar, në funksion të demokratizimit dhe transformimit të shoqërisë shqiptare, në përputhje me vlerat dhe parimet e Europës së Bashkuar”.

ii. Media.

Mediat luajnë një rol vendimtar në krijimin dhe formësimin e perceptimeve dhe opinionëve në shoqëri shqiptare. Leximi i raporteve televizive, artikujve të gazetave dhe burimeve të tjera të informacionit tregon se mediat përdorin në titujt dhe lajmet kryesore të tyre tog-fjalësh si “integrimin në BE” dhe “Vend Evropian” dhe shprehje të ngjashme të lidhura me to pothuajse në çdo ditë.

iii. Arsyet historike.

E kaluara komuniste shpesh konsiderohet si një hendek në kohë dhe procesi i integrimit në BE shpesh konsiderohet si një kthim në origjinë, në familjen evropiane, ku me të drejtë i përkasim.

iv. Mungesa e euroskepticizmit dhe debatit kritik.

Mungesa e euroskeptikëve në vënd, ose të paktën e debatit me tone kritike për BE-në, ka kontribuar në zhvillimin e ndjenjave pozitive të shqipëtarëve për anëtarësimin në BE. Tema e anëtarësimit shpesh trajtohet vetëm në aspektin e përfitimeve që vendi do të korrë nëse bëhet shtet anëtar në të ardhmen. Ka pak diskutime për të vërtetën e detyrimeve dhe për sfidat të cilat duhet të përballë një shtet anëtar. Ekzistojnë disa zëra kritikë akademikë në Shqipëri, por të pakët në numër dhe pa kërcënime serioze për diskursin publik të procesit të integrimit në BE.

Studime të tjera kanë arritur në një përfundim të ngjashëm. Një sondazh i kryer nga Universiteti Epoka zbuloi se 68% nga të anketuarit e kanë konsideruar Bashkimin Evropian si prioritet përsa i përket politikës së jashtme të vendit. Gati 92% e të anketuarve u përgjigjën pozitivisht dhe në mbështetje të integritimit, por 49% e tyre përmendën përfitimet ekonomike si një nga arsyet kryesore të mbështetjes.

3.3 *Kapacitetet Diplomatike dhe Institucionale*

Me nënshkrimin e MSA-së, Shqipëria hyri në një fazë të re në marrëdhëniet e saj me BE-në, gjatë së cilës kërkesa të reja u shfaqën, të tilla si: nevoja për të shkëmbyer informacion midis institucioneve të palëve të përfshira në procesin e anëtarësimit në BE. Kjo mund të arrihej nëpërmjet aktiviteteve të komunikimit të brendshëm dhe të jashtëm dhe bashkëpunimit të të gjithë institucioneve qeveritare. Ndërtimi i kapaciteteve dhe zhvillimi institucional konsiderohen si një komponent kyç për t'i mundësuar Ministrisë së Integritimit të BE të marrë funksionet dhe përgjegjësitë e saj të reja.

Gjate kohës së plotësimit të pyetësorit të KE, vetëm një muaj pasi u miratua aplikimi i Shqipërisë për anëtarësim në BE, qeveria shqiptare e siguroi BE-në se Shqipëria i kishte zhvilluar dhe përfunduar me sukses strukturat institucionale për menaxhimin e procesit të integritimit në BE.

Aktorët kryesorë të cilët mbështesin procesin e integritimit të Shqipërisë në BE janë:

- a) Ministria e Punëve të Jashtme (MPJ) e cila është përgjegjëse për përfaqësimin e interesave të jashtëm të Shqipërisë përballë shteteve anëtare, për shembull në këshillin e stabilizim-asociimit;
- b) Ministria e Integritimit Evropian (MIE), e cila koordinon procesin e brendshëm është përgjegjëse për komunikimin me komisionin evropian, komitetin e stabilizim-asociimit (SAC) dhe nën-komitetet;
- c) Në nivel zëvendës kryeministri, MPJ vazhdon t'i sigurojë MIE mbështetje, në rast nevojë;
- d) Komiteti Ndërmintor për Integritim Evropian (ICEI) i cili është përgjegjës për koordinimin dhe miratimin e përgjithshëm të politikës dhe strategjisë së integritimit në BE;

- e) Komiteti Koordinues Ndërinstitucional për Integrimin Evropian (ICCEI) i cili është përgjegjës për zbatimin si të MSA-se ashtu edhe të vendimeve të ICEI. ICCEI drejton procesin e përditësimit të Planit Kombëtar për Zbatimin e MSA-së (PKZMSA) dhe përfaqëson Shqipërinë në komitetin e stabilizim-asociimit, etj;
- f) Grupet e Puneve Ndërinstitucionale (GNP) vazhdojnë të mbikëqyrin zbatimin e MSA-së, harmonizimin e legjislacionit kombëtar me atë të BE-së dhe përgatitjet për negociatat e anëtarësimit.

Shqipëria ka aktualisht disa misione diplomatike në 18 shtete anëtare të BE-së, plus një përfaqësues të përhershëm në Bruksel, i ngarkuar me koordinimin dhe lehtësimin e bashkëpunimit ndërmjet institucioneve shqiptare dhe atyre të BE-së. Këta faktorë bëjnë të mundur përfaqësimin e interesave të Shqipërisë në vendet anëtare të BE, dhe shërbejnë si një dritare informacioni për audiencën e BE-së dhe mbrojnë anëtarësimin e Shqipërisë në BE në kryeqytete të ndryshme të Unionit.

3.4 *Mjetet e Informimit rreth Unionit*

Ministria e Integrimit Evropian, si institucioni kyç që menaxhon procesin e integrimit në BE, MIE është përgjegjëse, ndër të tjera, për informimin e publikut për procesin e anëtarësimit në BE. Përveç raporteve për çështjet e integrimit në BE, ky institucion shpërndan periodikisht një buletin që përmban informacion mbi aktivitetet e saj, si dhe mbi zhvillimet e fundit të lidhura me integrimin brenda dhe jashtë Shqipërisë. Në përgjithësi, faqja zyrtare e Ministrisë përmban informacion të gjerë mbi aktivitetet e saj dhe dokumentet kyçe të integrimit në BE

Rrjeti i Qendrave Informative të BE-së, i krijuar në kuadër të një projekti të financuar nga Bashkimi Evropian, ky rrjet mbulon shumë qytete të vendit, duke ofruar informacion mbi Bashkimin Evropian, marrëdhëniet e tij me Shqipërinë dhe proceset integruese të këtij të fundit. Më e rëndësishmja, ai synon të sjellë informacionin mbi BE-në më afër qytetarëve shqiptarë nëpërmjet një konglomerati mjetesh, si kurse trajnimi, sesione informuese, konferenca shtypi, tryeza të rrumbullakëta, aktivitete informuese, seminare, debate publike dhe shkolla verore. Ai gjithashtu shërben si një qendër për shkëmbimin e informacionit dhe njohurive përmes bibliotekës së tij të gjerë, të cilës qytetarët mund t'i qasen dhe përdorin lehtësisht.

Organizatat e Shoqërisë Civile, kanë qenë një nga përkrahësit më të hapur të integritimit në BE të Shqipërisë dhe nxitës të diskutimeve publike mbi përfitimet dhe kostot e integritimit në BE. Ekziston një numër i madh OSHC-sh në Shqipëri në formën e OJQ-ve dhe organizatave bazë që punojnë aktivisht në Tiranë, si dhe në qytete të tjera. Disa OJQ, si “EMA” (European Movement Albania), janë tërësisht të përkushtuara ndaj integritimit në BE, EMA boton një buletin periodik “Eurospeak” që përmban analiza, artikuj, opinione dhe informacione mbi çështjet e brendshme dhe zhvillimet e jashtme në lidhje me integritimin në BE. Instituti Shqiptar për Studime Ndërkombëtare ka më shumë se një dekadë që publikon rezultatet e sondazheve vjetore mbi perceptimet e publikut për BE-në dhe procesin e anëtarësimit të Shqipërisë, duke e përdorur atë si një mjet për avokimin dhe ndikimin e vendimmarrësve për të dëgjuar zërat e pritshmerite e qytetarëve.

Media, Shqipëria karakterizohet nga një skenë mediatike e gjallë, e cila nga publiku perceptohet si një faktor shumë i rëndësishëm në formësimin e politikës dhe opinionit publik. Disa sondazhe kanë arritur në përfundimin se Televizionet dhe radiot janë burimet kryesore të informacionit për shqiptarët në mbarë vendin. Stacionet televizive private dhe emisionet “Talk Show” të ndryshëm për publikun kombëtar shërbejnë shpesh si platforma për të diskutuar integritimin në BE, përpjekjet për anëtarësim të Shqipërisë, tema që lidhen me sfidat dhe prioritetet e Shqipërisë të përcaktuara në kërkesat e BE-së, si dhe dokumentarë informative dhe diskutime që synojnë informimin e publikut. BE gjithashtu shfaqet gjerësisht në gazetatat dhe mediat online shqiptare. Megjithatë, qytetarët shqiptarë duket se nuk janë mjaftueshëm të informuar rreth këtyre temave, siç zbulohet edhe nga anketat vjetore të AIIS36 dhe studimet e ndryshme të publikuara vitet e fundit.

Rekomandime për Strategjinë e Informacionit/Komunikimit:

Raporti përfundimtar mbi anketën kombëtare të perceptimeve dhe pritshmërive nga anëtarësimi i mundshëm i Shqipërisë në BE nenvizoi rekomandimet e mëposhtme:

- i. Fushatat informuese që synojnë informimin e të rinjve shqiptarë duhet të përdorin kanale informative online si p.sh Facebook, YouTube dhe WhatsApp duke u fokusuar në aksesin në këto mjete përmes telefonave celularë;

- ii. Fushatat informuese që synojnë informimin e shqiptarëve të moshuar duhet të përdorin mjete tradicionale të medias si televizioni;
- iii. Delegacioni i BE-së në Shqipëri duhet të inkurajojë prodhimin dokumentareve në gjuhën shqipe që eksplorojnë rastet e Rumanisë, Bullgarisë dhe Kroacisë për të shpjeguar potencialin dhe implikimet e anëtarësimit të Shqipërisë në BE;
- iv. Delegacioni i BE-së në Shqipëri duhet të nxisë diskutimin e çështjeve të BE-së mes qytetarëve shqiptarëve më të arsimuar duke nxitur debate publike në universitetet shqiptare;
- v. Qendrat Informative të BE-së në Shqipëri duhet të inkurajojnë diskutimet online duke hapur një blog dhe duke përdorur kanalet e tyre në YouTube;
- vi. Qendrat Informative të BE-së në Shqipëri duhet të ofrojnë një shërbim informacioni në gjuhën shqipe dhe në kohë reale duke përdorur WhatsApp&Viber;
- vii. Delegacioni i BE-së në Shqipëri duhet të promovojë gazetarinë me në qendër qytetarin duke mbështetur median web 2.0.

Keto rekomandime duhet të zbatohen në fushatat e ardhshme të komunikimit për t'i dhënë shoqërisë mundësinë për t'u informuar në kohë dhe për të marrë pjesë në zhvillimet aktuale të vëndit. Për këtë arsye duhet të behen përpjekje për rritjen e angazhimit të qeverisë në realizimin e rekomandimeve të mësipërme duke alokuar burimet e nevojshme njerëzore dhe financiare.

3.5 *Perceptimet Negative për Shqipërinë*

Midis elitave, mediave dhe shoqërive të BE-së në përgjithësi mbizotërojnë edhe perceptimet negative për Shqipërinë dhe vendet e tjera të rajonit. Kuptimi i arsyeve për këto perceptime negative është një mjet i rëndësishëm në trajtimin e tyre dhe ndryshimin e imazhit të rajonit. Shumë besojnë se perceptimet negative për Ballkanin Perëndimor nga publiku i vendeve të BE-së janë një nga pengesat kryesore për anëtarësim të rajonit në BE. Arsyet më të zakonshme të perceptimeve negative lidhen me mungesën e perceptuar të sundimit të ligjit dhe vullnetit për të luftuar korrupsionin dhe krimin e organizuar, si dhe zbatimin e duhur të ligjit. Konkretisht për Shqipërinë, ja vlen të përmenden ndarjet e thella në klasën politike shqiptare dhe mungesën e vullnetit politik për reforma gjithëpërfshirëse kundër politizimit të administratës publike (situate që shihet në statistikat e figures së mëposhtme) dhe kapjes së shtetit. Fokus duhet të dhënë

gjithashtu trajtimit të burimeve historike, kulturore dhe aktuale të perceptimeve negative, nga njerëz me njohuri dhe kuptim të thellë të rajonit.

Në figurën e mësiposhtme jepet një imazh i qartë i perceptimit të meritokracisë në sektorin publik për vëndet e BP. Vërehet se Shqipëria dhe Serbia kanë rritje në krahasim me vitin 2017. Mali i zi ka pësuar një rënie dhe Bosnia me Maqedoninë duken të kenë pak ndryshim nga viti 2017.

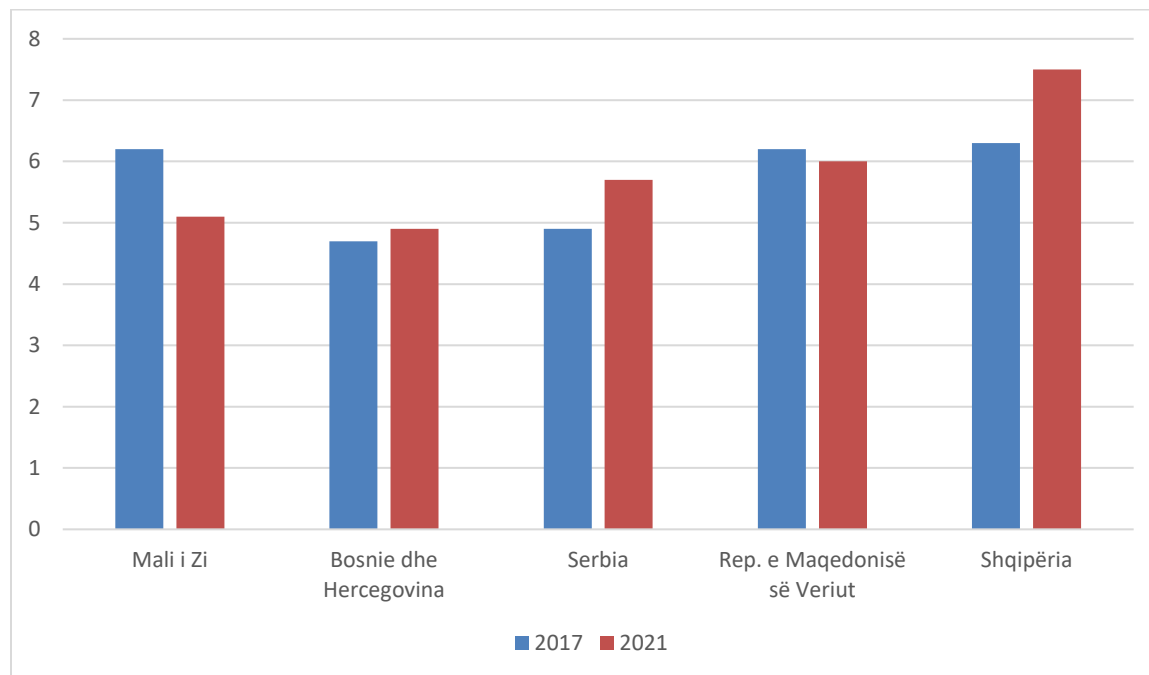

Figura 3.2 - Meritokracia në Administratën Publike (shkalla 0-10).

Shumë qytetarë ia atribuojnë perceptimet negative për Shqipërinë mungesës së informacionit rreth Shqipërisë dhe situatës së përgjithshme politike në Evropë. Çështja e përmirësimit të imazhit të Shqipërisë në nivel ndërkombëtar kërkon një qasje strategjike inteligjente me fokus më shumë në nivelin kulturor dhe akademik. Për më tepër, bashkëpunimi me shtetet fqinje është një hap i rëndësishëm në tejkalimin e perceptimeve negative të vendeve të rajonit. Ritmi i tyre i

ngadaltë i integritit ka çuar në marginalizimin e mëtejshëm të problemeve të tyre. Zhvillimi modest ekonomik dhe korrupsioni mundojnë të gjitha vendet e Ballkanit Perëndimor. Në këtë kuadër fajin e kanë kryesisht elitat politike për nxitjen e perceptimeve të tilla.

Vendet e rajonit të BP janë parë si “shpërthyes” përse i përket sfidave të sigurisë, këto perceptime përkeqësohen nga treguesit e dobët ekonomikë, përkatësia fetare dhe qeveria e dobët.

3.6 *Argumentat Pro Anëtarësimit të Shqipërisë*

Ekspertët rendisin një sërë vlerash që Shqipëria dhe vendet e Ballkanit Perëndimor, në përgjithësi, mund të sjellin në BE pas anëtarësimit:

a) *Roli i Shqipërisë në Rajon*

Shqipëria ka marrë një rol konstruktiv në rajon, i cili është një vlerë që duhet promovuar në mënyrë më thelbësore. Analistë të shumtë e konsiderojnë shumë të rëndësishëm rolin e rajonit të BP në rritjen e sigurisë ndërkombëtare duke shërbyer si mekanizëm për parandalimin e konflikteve të mëtejshme.

b) *Toleranca fetare*

Pavarsisht faktit se është një vend relativisht i vogël, Shqipëria ka krijuar një imazh pozitiv për sa i përket qasjes së saj ndaj fesë dhe është përshëndetur për harmoninë dhe tolerancën e saj. Në vitin 2012, Huffington Post i kushtoi një artikull përzierjes fetare të vendit dhe sesi mund të shërbente si model për pjesën tjetër të botës. Harmonia ndërfetare shqiptare përfaqëson një shembull unik për pjesën tjetër të botës. Duke folur një gjuhë me origjinë indo-evropiane, por e lidhur drejtpërdrejt me asnjë tjetër, shqiptarët ishin të detyruar që gjithmonë ta vendosnin identitetin e tyre kombëtar përpara përkatësisë fetare, citon Huffington Post. Shumica e ekspertëve të intervistuar përmendin harmoninë fetare si një nga vlerat thelbësore të Shqipërisë. Diversiteti etnik, fetar dhe kulturor brenda një hapësire gjeografike të vogël përbën një vlerë të shtuar për BE-në. Tabela 3.1 ilustron qartë popullsinë e Shqipërisë sipas grupeve etnike me të dhënat e marra nga censusi i vitit 2011, ndërsa Tabela 3.2 popullsinë e grupeve fetare në Shqipëri.

Grupet Etnike	Numri i Popullsisë së grupit Etnik	% e Popullsisë Totale
Shqiptarët	2,312,356	82.58%
Greqisht Folësit	24,243	0.87%
Romët	8,301	0.30 %
Arumunët	8,266	0.30%
Maqedonasit	5,512	0.20%
Ashkalit (egjiptianët ballkanikë)	3,368	0.12%
Serbët-Malazezët	366	0.01%
Të Tjerë	2,644	0.11%

Tabela 3.1 - Popullsia e Shqipërisë sipas grupeve etnike (2011)

Grupi Fetar	Numri i Popullsisë së grupit Fetar	% e Popullsisë Totale
Muslimanë	1'580'000	56.7%
Katolikë	281'000	10%
Ortodoksë	189'000	6.7%
Bektashinj	58'624	2.1%
Besimtarë të pacilësuar	154'000	5.5%
Të padeklaruar	454,046	16.2%
Ateistë	70'000	2.5%

Tabela 3.2 - Popullsia e Shqipërisë sipas Grupeve Fetare (2011)

c) *Ndjenja Pro Integrimin në BE e Popullsisë Shqiptare*

Qytetarët shqiptarë të intervistuar në anketat që vlerësojnë opinionin e përgjithshëm shprehen në masë të madhe pro- BE dhe kanë një qëndrim pro anëtarësimit. Shumica

absolute e shqiptarëve nuk janë vetëm pro BE-së, por konsiderojnë gjithashtu anëtarësimi i Shqipërisë në BE një interes kombëtar dhe një temë të rëndësishme.

d) *Multikulturalizmi*

Ish-ministri i Financave të Shqipërisë, Arben Malaj, e konsideron integrimin e rajonit të Ballkanit Perëndimor si një mjet për të çmitizuar “mitin” që lidhet me thelbin e projektit të BE-së, si një grup i privilegjuarish vendesh të pasura me preferenca fetare. Pranimi i tyre do ta bënte BE-në më multikulturore në tërësinë e saj dhe një union më të madh përballë sfidave gjeopolitike. Nga ana tjetër, Gledis Gjipali thekson afinitetet mes BE-së dhe vendeve të Ballkanit Perëndimor, duke argumentuar se këto të fundit i përkasin natyrshëm BE pasi janë të rrethuar nga BE.

e) *Diaspora e madhe*

Shqipëria dhe vendet e tjera të Ballkanit Perëndimor kanë komunitete të mëdha emigrantësh në vendet e BE-së. Lidhjet e forta kulturore, emocionale dhe ekonomike me shtetet e tyre të origjines duhet të shihen gjithashtu si një vlerë e shtuar në BE.

f) *Popullata vitale*

Gjallëria dhe mosha relativisht e re e shqiptarëve është një vlerë që i shtohet popullsisë në plakje të vendeve të BE-së (. Vendet e Ballkanit Perëndimor kanë popullata energjike dhe të palodhura në kërkim të fatit të tyre mes pengesave dhe luftës për mbijetesë. Megjithatë Në figurën 4 shikojmë se popullsia e Shqipërisë po plaket. Kjo tregohet nga përqindja që zënë njerëzit mbi 65 vjeç, krahasuar me të rinjtë (nën 15 vjeç) nga viti 2011 deri në 2022 (popullsia më 1 janar). Grup-mosha e popullsisë 0-14 vjeç ka rënë nga 21,6 % në vitin 2011 në 16,3 % në 2022. Grup-mosha e popullsisë 15-64 vjeç ka qëndruar thuasht e njëjtë, duke pësuar një rritje të lehtë, nga 67,4 % në vitin 2011, në 68,0 % në vitin 2022. Grup-mosha e popullsisë 65+ vjeç është rritur nga 11,0 % në vitin 2011 në 15,7 % në vitin 2022.

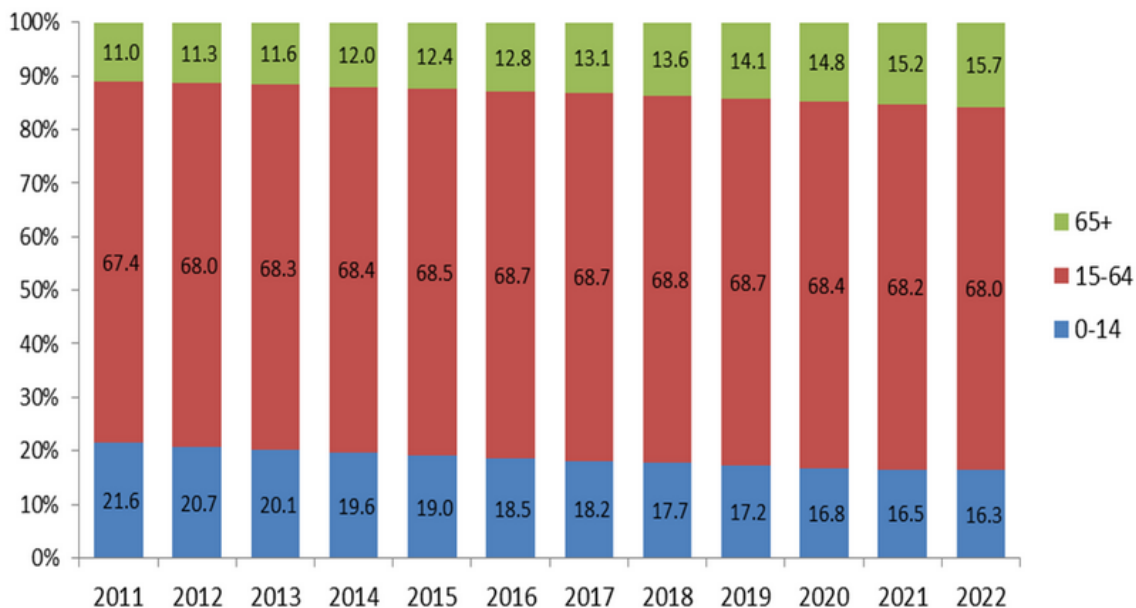

Figura 3.3 - Struktura e Popullsisë Shqiptare (Burimi: Instat)

Krahas veçorive të kulturës dhe trashëgimisë shqiptare, vlera të tjera që vijnë nga ky vend i vogël në zemër të Ballkanit përfshin edhe mikpritjen dhe mirësinë e tij, një tipar tipik shqiptar demonstruar gjithashtu nga fituesja e çmimit Nobel për Paqe: Nënë Tereza. Një tjetër vlerë thelbësore e kodit shqiptar të nderit është “Besa”, një koncept mjaft i rëndësishëm për të gjithë shqiptarët dhe i vendosur në “Kanun” (kodin moral). Ismail Kadare (shkrimtar i famshëm modern shqiptar), gjithashtu kandidat për çmimin Nobel në Letërsi dhe fitues i shumë prej tyre çmime të tjera ndërkombëtare, ka shkruar për konceptin e besës së shqiptarëve në disa nga romanet e tij. Vepra e Kadaresë është botuar në më shumë se 40 vende dhe në të njëjtën kohë e përkthyer në mbi 30 gjuhë, duke e bërë atë një nga ambasadorët më të mirë të letërsisë shqipe në mbarë botën. Muzika shqiptare nga ana e saj ka marrë njohje globale falë shumë artistëve të njohur, duke përfshirë divat e operës Inva Mula dhe Ermonela Jaho dhe violinisten e shquar Tedi Papavrami. Festivali folklorik kombëtar i mbajtur në Gjirokastrë është një shembull i shkëlqyer i muzikës popullore tradicionale.

3.7 Fushat e Arritjeve

Turizmi

Bukuritë natyrore dhe trashëgimia historike e Shqipërisë përbëjnë një nga vlerat dhe kontributet kryesore të vendit në Bashkimin Evropian. Potenciali turistik i Shqipërisë është paraqitur gjërësisht në revista, gazetat dhe faqet e internetit në mbarë botën. Për shembull, Lonely Planet shkruan se: “Shqipëria ka bukuri natyrore në një bollëk kaq të madh sa mund të pyesni veten

pse u deshën 20 vjet që vendi të ngrihet si destinacion turistik. Që nga fundi i një lloji të veçantë dhe brutal të komunizmit në 1991... Shqipëria ofron një sërë atraksionesh unike: kodet e sjelljes së lashtë malore, sitet arkeologjike të harruara dhe fshatrat ku koha duket se ka ngecur janë të gjitha në menu. Me peizazhin e saj mahnitës malor, një kryeqytet të lulëzuar në Tiranë dhe plazhet për të rivalizuar këdo tjetër në mesdhe, Shqipëria është kthyer në perlen e fjetur të Ballkanit.”

U deshën gati dy dekada që Shqipëria të njihej si një destinacion turistik ndërkombëtar, me artikuj në media të njohura të mbushura me përshkrime të xhevahireve të fshehura në Ballkanin Perëndimor. Siç shihet qartë edhe në statistikat e turizmit shqiptar në tabelën 3.3 numri i turistëve dhe të ardhurat janë në rritje, përjashtuar vitin 2020 vit në të cilën ka patur ulje për shkak të pandemisë.

Viti	Numri Turistëve	Të ardhurat	% e GNP	Të ardhurat për Turist
2020	2.66 milion	1.24 Miliard \$	8.2 %	468 \$
2019	6.41 milion	2.46 Miliard \$	15.96 %	384 \$
2018	5.93 milion	2.31 Miliard \$	15.21 %	389 \$
2017	5.12 milion	2.05 Miliard \$	15.75 %	401 \$
2016	4.74 milion	1.82 Miliard \$	15.35 %	385 \$
2015	4.13 milion	1.61 Miliard \$	14.17 %	390 \$
2014	3.67 milion	1.85 Miliard \$	13.98 %	503 \$
2013	3.26 milion	1.67 Miliard \$	13.07 %	513 \$
2012	3.51 milion	1.62 Miliard \$	13.17 %	462 \$
2011	2.93 milion	1.83 Miliard \$	14.22 %	625 \$
2010	2.42 milion	1.78 Miliard \$	14.91 %	736 \$

2009	1.86 milion	2.01 Miliard \$	16.71 %	1,085 \$
2008	1.42 milion	1.85 Miliard \$	14.36 %	1,303 \$
2007	1.13 milion	1.48 Miliard \$	13.85 %	1,312 \$
2006	937,000	1.06 Miliard \$	11.88 %	1,128 \$
2005	748,000	880.00 Milion \$	10.93 %	1,176 \$

Tabela 3.3 - Statistikat e Turizmit Shqiptar (2005-2020).

Një artikull i vitit 2013 në Huffington Post rendit 10 arsye për të vizituar Shqipërinë, duke përfshirë, veçanërisht, përbalueshmërinë ekonomike dhe premtimin për aventura. Në artikull përmendet se Shqipëria është destinacioni i ardhshëm aventuror i Evropës. Burimet e pasura kulturore dhe turistike të Shqipërisë janë shfaqur së fundmi në artikuj të shumtë. National Geographic e quan atë skaji më i largët i udhëtimit në një artikull të dhjetorit 2014, i cili përmban një fjali që përmbledh traditën e pasur dhe të lashtë që gjendet kudo në të gjithë vendin: “Po gjëmojmë në një automjet 4×4 rrugët me zhavorr nëpër ullishte për në Pilur, një fshat ku, nën një pemë gështenjë, pleqtë shpërthejnë në polifoninë e improvizuar, një përzierje zërash muzikorë të njohur nga UNESCO që daton më shumë se mijëra vjet më parë. Më pas ne darkojmë me fiq vendas, kumbulla, vezë, petulla djathë dhe të thekur dhe sallam, të lara me raki të përgatitur në shtëpi dhe verë nga shishet e sodës”. Në mënyrë të ngjashme, një artikull tjetër i Daily Mail cilësoi Shqipërinë si këndi i fundit i Evropës i përbërë nga zona të izoluara ashtu edhe qytete të zhvilluara dhe të mëdha, të cilat përpiqen të përshtaten me zhvillimin e qyteteve të tjera nëpër Evropë.

Trashëgimia kulturore

Lista e trashëgimisë botërore të UNESCO-s ka njohur trashëgiminë kulturore dhe historike të Shqipërisë. Më konkretisht, qytetet e Beratit dhe Gjirokastrës janë gdhendur si shembuj të rrallë të një karakteri arkitekturor tipik të periudhës osmane. Të vendosura në Shqipërinë Jugore, këto dy qytete dëshmojnë pasurinë dhe diversitetin e trashëgimisë urbane dhe arkitekturore të rajonit të Ballkanit Perëndimor. Butrinti është vendi i tretë në listën e trashëgimisë botërore. Butrinti

është i vendosur në jug të Shqipërisë, afërsisht 20 km nga qyteti i Sarandës dhe ka një atmosferë të veçantë të krijuar nga një ndërthurje e arkeologjisë, monumenteve dhe natyrës në mesdhe. Në brendësinë e tij, Butrinti ka një peizazh të jashtëzakonshëm kulturor, i cili është zhvilluar organikisht gjatë shumë shekujve.

Të tre keto vënde pjesë e UNESCO (Berati, Gjirokastra dhe Butrinti) zotërojnë një trashëgimi kulturore jomateriale jashtëzakonisht të vlefshme, si traditat e këngës iso-polifonike, dizajnet e veçanta të tekstilit dhe marrëdhëniet kulturore shembullore ndërfaqetare. Xhamitë, lagjet myslimane, kishat dhe manastiret e krishtera, teqeja bektashiane, muret bizantine dhe mbetjet antike, të gjitha dëshmojnë për bashkejtesen e popujve dhe qytetërimeve të ndryshme gjatë gati tre mijëvjeçarëve.

Tregtia dhe Ekonomia

Ekonomia shqiptare ka kaluar nëpër faza të ndryshme gjatë periudhës së tranzicionit nga regjimi komunist në sistemin e sotëm të ekonomisë së tregut. Vendi është i pasur me minerale dhe burime natyrore, si kromi, hekur-nikel, nikel-silikat, bakër, qymyr etj..., të cilat njihen si një potencial i madh për zhvillimin e mëtejshëm ekonomik të vendit.

Njëzet e dy vitet e tranzicionit janë ura që ndërtoi ekonominë e sotme të tregut të Shqipërisë. Të gjitha këto vite kanë qenë kryesisht të suksesshme, duke rezultuar në krijimin e shumë mundësive të reja për vendosjen e ekonomisë së tregut në kontekstin e fillimit të rregullimeve strukturore me qëllim përmirësimin e performancës së tregut të lire. FMN dhe Banka Botërore kanë theksuar rëndësinë e privatizimit, me fokus të kryesore në efektin e rritjes ekonomike. Ky konsiderohet si treguesi më i rëndësishëm i suksesit dhe një masë e arritjeve të mëtejshme të politikave ekonomike të qeverisë dhe është kështu aspekti më i rëndësishëm që ilustron zhvillimin e vendit. Shqipëria ka investuar kohët e fundit përpjekje të mëdha në adresimin e varfërisë dhe rritjen e zhvillimit dhe qëndrueshmërisë ekonomike dhe sociale duke ndërmarrë hapa të rinj në zbatimin e programeve afatgjata që synojnë përmirësimin e arsimit, kujdesit shëndetësor dhe infrastrukturës.

Në fakt, ekonomia shqiptare fokusohet më shumë në importe sesa në eksporte, të cilat tashmë kanë të regjistruar një rritje prej më shumë se 25%, ku vendet kryesore të importit janë Italia (me mbi 33% e totalit të importeve), Greqia (8.9% e totalit të importeve), Kina (6.8%) dhe

Turqia (6.4%). Produktet kryesore që vijnë nga këta furnizues përfshijnë makineri dhe pajisje, metale, automjete dhe mjete transporti. Ndërsa kur bëhet fjalë për eksportet, siç është theksuar tashmë, Shqipëria ka shumë burime minerale dhe eksporton, naftën e papërpunuar dhe xehet minerale, xehet e kromit (28,2% e totalit të eksporteve), nafta e rafinuar, nafta gaz, medikamente të paketuara dhe produkte të tjera si tekstile dhe këpucë, këpucë lëkure, metale, perime, fruta dhe duhan. Destinacionet kryesore për këto eksporte janë Italia (55.9% e eksporteve), Greqia (11.6%), Kina (7.2%), Turqia (7.4%) dhe Gjermania (5.6%).

Potenciali i lartë për rritjen ekonomike të Shqipërisë lind, së pari, nga pozicioni i saj gjeografik. Shqipëria me një vijë bregdetare 362 km gjatë detit Adriatik dhe Jon ka një reliev që është një kombinim perfekt i maleve, fushave, kodrave, liqeneve dhe lumenjve, me një diversitet biologjik (florë dhe faunë) dhe klimë mesdhetare në të cilën rriten shumë prodhime bujqesore. Rrjedhimisht, Shqipëria ka padyshim një gamë të gjerë mundësish për të ofruar në shumë sektorë, duke përfshirë turizmin, bujqësinë dhe tregtinë. Klima e saj shumë e favorshme lehtëson rritjen e shumë frutave dhe perimeve të eksportueshme, të cilat ndikojnë në rritjen e ekonomisë kombëtare dhe ofrimin e një shumëllojshmërie prodhimesh të freskëta për shtetet e tjera evropiane. Ushqim bio, të tillë si djathi, qumështi, kosi, gjalpi, dhalla, reçeli, mishi i freskët, peshku, janë të gjitha prodhime mesdhetare të kërkuara në pjesën tjetër të Evropës kontinentale. Produkte të tilla të rëndësishme të freskëta nuk mund të rriten në klimën pjesës më të madhe të vendeve ekzistuese të Unionit.

3.8 Analiza SWOT e Shqipërisë

<i>Pikat e forta (Strengths)</i>	<i>Dobësitë (Weaknesses)</i>
<ul style="list-style-type: none"> • Popullsia e re dhe energjike; • Fuqia punëtore potencialisht efikase; • Ndjenjat e forta pro-BE në mesin e popullatës si dhe zyrtarëve; • Potenciali i madh turistik që rrjedh nga natyra bukuritë dhe trashëgiminë historike dhe kulturore duke e kthyer gjithnjë e më shumë vendin në një destinacion turistik; • Kufijtë e përbashkët me vendet e BE-së; 	<ul style="list-style-type: none"> • Institucione të dobëta politike dhe demokratike • Varësia e lartë nga ndërmjetësit e BE-së për zgjidhjen e krizave politike (reforma në drejtësi është shembulli i fundit) • Perceptime negative për Shqipërinë në elitat politike dhe popullatën e BE, për shkak edhe të krimit të organizuar; • Korrupsioni i shfrenuar (Shqipëria renditet ndër vendet më të korruptuara në Evropë);

<ul style="list-style-type: none"> • Toleranca fetare e cila vlerësohet si model për për t'u ndjekur edhe nga vendet e BE; • Shqipëria ka luajtur rolin e stabilizatorit në dekadën e kaluar në rajon; • Komunitete të mëdha emigrantësh në vendet e BE-së; • Rritja e bashkëpunimit rajonal; 	<ul style="list-style-type: none"> • Mungesa e sundimit të ligjit; • Mungesa e informacionit të duhur për Shqipërinë në popullsinë e mesme të BE-së; • Tregu i vogël (popullsia dhe fuqia punëtore e vogël krahasuar me vendet e tjera të BE-së); • Ka mbetur prapa në IT dhe zhvillimin teknologjik; • Armiqësitë ekzistuese në rajonin e Ballkanit; • Hendeku i vazhdueshëm midis shoqërisë civile dhe qeverisë • Mungesa e përvojës, si në qeveri ashtu edhe në shoqërinë civile, në zhvillimin e një strategjie të duhur avokuese;
Mundësitë (Opportunities)	Kërcënimet (Threats)
<ul style="list-style-type: none"> • Vullneti i dëshmuar për të nxitur një bashkëpunim rajonal, si një aspekt pozitiv të integritetit; • Procesi i Berlinit shërben për të mbajtur axhendën e zgjerimit gjallë; • Kriza e refugjatëve është gjithashtu një mundësi për të përforcuar partneritetin dhe bashkëpunimin mes Ballkanit Perëndimor dhe BE-së për të treguar gatishmërinë e BP për të kontribuar në paqen, prosperitetin dhe mbrojtjen e të drejtave të njeriut; • Bashkëpunimi i organizatave të shoqërisë civile në të gjithë rajonin është një mundësi që duhet të shfrytëzohet si avantazh; 	<ul style="list-style-type: none"> • Ndalimi i zgjerimit mund të ndikojë negativisht në entuziazmin e vendeve të Ballkanit Perëndimor dhe popullatës së BE; • Situata aktuale politike dhe ekonomike në BE, që ka ushqyer partitë e djathta ekstreme, lëvizjet anti-emigrante dhe kapjen e publikut; • Brexit ka krijuar pasiguri në lidhje me të ardhmen e BE-së; • Nëse reputacioni negativ i vendit tonë vazhdon, BE-ja mund të refuzojë integrimin dhe anëtarësimin e vendit; • Situata e pasigurt politike dhe rritja e tensioneve etnike në vendet e BE-së rrezikojnë integrimin; • Zgjerimi i unionit nuk duket në agjendën e BE-së për momentin, pavarësisht se procesi i Berlinit përpiqet të mbajë idenë e gjallë;

Tabela 3.4 - Analiza SWOT e Anëtarësimit të Shqipërisë

KREU IV

SFIDA E SHQIPËRISË PËR AKSES

DHE KONKURRENCË NË TREGUN E BE-SË

4.1 *Ekonomia Shqiptare dhe Tregu European*

Shqipëria ka bërë progres në stabilitetin makroekonomik dhe reformat strukturore. Në ditët e sotme, ekonomia e vendit tonë është bërë pjesë integrale e nismave për liberalizimin dhe lehtësimin e tregtisë me vendet e Bashkimit Evropian. Pjesëmarrja aktive në këto iniciativa rrit mundësitë e ekonomisë sonë për t'u specializuar dhe njëkohësisht kërkon angazhim drejt rritjes së konkurrencës. Për çdo vend, treguesit e tregtisë së jashtme pasqyrojnë nivelin e zhvillimit ekonomik dhe fitimin reciprok, prandaj analiza dhe vlerësimi i treguesve tregtarë ka një rëndësi të veçantë. Me synimin e hyrjes në Bashkimin Evropian Shqipëria do të përballlet me një sfidë të re si rritja e konkurrencës në tregun ndërkombëtar. Siç dihet gjerësisht, tregtia e jashtme është një faktor shumë i rëndësishëm që ndikon në zhvillimin e një vendi dhe reflekton rritjen e aftësisë konkurruese.

Zhvillimet e tregtisë së jashtme përbëjnë një komponent të rëndësishëm të zhvillimeve të përgjithshme ekonomike në përgjithësi dhe të sektorit të jashtëm në veçanti. Tregtia e jashtme ka një rëndësi të veçantë për ekonominë me dimensione të vogla, siç është ajo e vendit tonë. Ecuria në eksportin e mallrave shqiptare luan një rol të rëndësishëm në perspektivën dhe zhvillimin e qëndrueshëm të ekonomisë së vendit, si dhe në bilancin tregtar për të përballuar konkurrencën europiane. Norma e rritjes së eksporteve në disa vite është një tregues i rëndësishëm mbi ecurinë e të cilit mund të gjykohet stabiliteti dhe qëndrueshmëria e ekonomisë në përgjithësi dhe aftësia e saj për të konkurruar në tregun e BE-së.

Mekanizmi i tregut të lire, edhe pse aspak i përsosur, me kalimin e kohës është dëshmuar të jetë distributori më efikas dhe më i besueshëm i burimeve ekonomike. Ky mekanizëm ofron perspektiva për rritje ekonomike dhe një standard më të lartë jetese, që nuk mund të arrihet nga sistemet ekonomike të planifikuara. Ky mekanizëm i cili tashmë është miratuar edhe në Shqipëri, u ofron klientëve një gamë më të gjerë zgjedhjesh që nuk mund të jenë të mundura në

një sistem ekonomie të mbyllur. Një karakteristike shumë e rëndësishme e botës moderne dhe globalizimit është se vendet e orientuara drejt ekonomisë së tregut të lirë kanë gjithashtu shansin për të përfituar nga risitë në teknologji, nga avancimet në shpejtësinë e përpunimit të informacionit duke hyrë në tregje të përbashkëta.

Globalizimi ekonomik dhe objektivi i Shqipërisë për të ecur drejt tregut evropian janë faktorë që çojnë në një treg më të hapur dhe ndihmojnë në reduktimin e pengesave. Marrëveshjet e tregtisë së lirë që janë nënshkruar janë vetëm fillimi i marrëveshjeve bazë të procesit të integritimit. Importet dhe eksportet ndërmjet vendeve janë duke u bërë më pak të kontrolluara nga qeveria pasi po përgatitet terreni për eliminimin e barrierave midis vendeve me qëllim për të patur një nivel më të lartë të konkurrencës së lirë ndërmjet prodhuesve të mallrave dhe shërbimeve. Për të mbijetuar në këtë realitet të afërt, prodhuesit shqiptarë duhet të jenë efikas dhe të vlerësojnë e përdorin vazhdimisht avantazhet krahasuese të vendit të tyre të origjinës. Procesi i MSA-së përfshin një sërë aktiviteteve dhe marrëdhëniesh ndërmjet Shqipërisë dhe Bashkimit Evropian, si dhe një miratim gradual të legjislacionit të BE-së nga vendeve nënshkruese të marrëveshjes. Në thelb, ky proces përfshin vendosjen e një sërë marrëveshjesh dypalëshe ndërmjet vendit nënshkruar dhe BE-së, në lidhje me tarifatat doganore për industrinë dhe bujqësinë, të drejtat e pronësisë, standardizimin dhe procedurat e certifikimit.

Shqipëria ofron për bizneset, burimet natyrore të pashfrytëzuara, rregulla liberale për tregtinë dhe investimet, afërsinë me tregjet evropiane, sektorë të shumtë në privatizim dhe koncesion, kosto të ulëta pune, fuqi punëtore të arsimuar dhe staf teknikisht të trajnuar, lëndë të para me çmime shumë konkurruese, pozicioni strategjik gjeografik dhe aftësia e shqiptarëve të flasin gjuhë të huaja të ndryshme.

4.2 Problemet Kryesore të Eksportit Vendas

Megjithëse sipërmarrjet e sektorit privat në Shqipëri kanë pësuar një zhvillim të rëndësishëm, shumica e operatorëve nuk janë akoma në gjendje të përballojnë sfidat e rritjes së konkurrencës me tregun e BE-së, për shkak të kapaciteteve joadekuate prodhuese, cilësive së ulët të produktit, përpjekjeve të pamjaftueshme për marketing, mungesa e kapaciteteve menaxheriale dhe aftësive për pozicionimin e produktet e tyre në tregun e BE-së. Efektet e krizës duket se kanë shtuar një listë pengesash të brendshme që hasen në eksportin e mallrave. Struktura ekonomike e cila

mbështetet në produktet që kanë bazë bujqësore dhe lëndët e para nuk favorizojnë eksportin e këtyre produkteve me vlerë të lartë të shtuar. Arsye të tjera për të cilat vlera e eksportit të mallrave shqiptare është në nivele të ulëta, qëndron në faktin se pas privatizimit industria shqiptare nuk e ka kapur ende ritmin e modernizimit dhe zhvillimeve teknologjike dhe rezulton ende me një ekonomi në shkallë të ulët, me sistem të ulët informacioni, por edhe mungesë të aftësive të përshtatshme për menaxhimin e bizneseve dhe mardhenieve në tregje ndërkombëtare. Pavarësisht përmirësimeve në këto fusha, prioritet duhet t'i jepet sistemit të arsimit, veçanërisht në ato fusha që mbështesin investimet në industri të sofistikuar, së bashku me përmirësimin e infrastrukturës, e cila ende paraqet një kosto të lartë për bizneset duke mos favorizuar konkurrencën e tyre. Megjithatë efektet e krizës ekonomike globale të cilat kanë shkaktuar uljen e kërkesës në tregjet kryesore të BE-së dhe kufizimin e granteve të kreditimit do të jenë faktor negativ për eksportet shqiptare.

4.3 Prania e Mallrave Shqiptare në Tregjet Evropiane

Që nga fillimi i viteve 1990, Shqipëria ka patur një deficit tregtar, ku eksportet e mallrave të saj përfaqësonin jo më shumë se 25% të importeve. Pothuajse 80% e eksporteve rezultojnë në emër të korporatave që punojnë si nënkontraktorë për korporatat evropiane të cilat kanë shfrytëzuar koston e ulët të punës në Shqipëri. Eksportet shqiptare drejt Europës janë ende të nekuata të ulëta. Partneret kryesorë të tregtisë të Shqipërisë në Evropë janë Italia, Greqia dhe Gjermania. Mungesa e konkurrencës së produkteve shqiptare, niveli i ulët i prodhimit, infrastruktura e dobët, procedurat joadekuate për kalimin e kufirit, mungesa e aktiviteteve promovuese dhe kapaciteti i dobët institucional kanë qenë faktorët që kanë shkaktuar rritjen e deficitit tregtar. Vit pas viti ky deficit ka filluar të zvogëlohet edhe pse me ritme të ngadalta, për shkak të rritjes së eksporteve dhe përpjekjeve të mëdha të kompanive shqiptare për të konkurruar në tregun vendas, veçanërisht kundër produkteve të importit evropian. Prodhimi i mallrave për eksport ka pësuar një rritje të konsiderueshme, e cila është një shenjë pozitive që u shoqërua me rritjen e investimeve si dhe me rigjallërimin dhe fuqizimin e ekonomisë shqiptare. Faktet theksojnë edhe një herë se politikat liberalizuese dhe disa reforma ekonomike të ndërmarra mund të ndryshojnë ritmin nga negativ në pozitiv, gjë që tregon ecurinë e ekonomisë së vendit tonë por edhe ndikimin e saj nga faktorët e jashtëm.

Disa nga treguesit analitike janë paraqitur më poshtë:

Në total gjatë vitit 2020 sipas “Trading Economics” Shqipëria ka eksportuar mallra në vlerën 46069 Milion Leke dhe importuar mallra në vlerën 81160 Milion Lekë duke patur kështu një deficit tregtar prej 35090 Milion Lekësh.

Eksportet e Shqipërisë varen nga industria e tekstilit dhe metalit të vendit. Eksporte të tjera përfshijnë karburantet dhe lubrifikantët, lëndët e para, pajisjet makinerike dhe ushqimet. Partnerët kryesorë të eksportit të Shqipërisë janë Italia, Greqia, Spanja, Gjermania, Maqedonia, Zvicra, Kina dhe Bullgaria. (Figura 4.1)

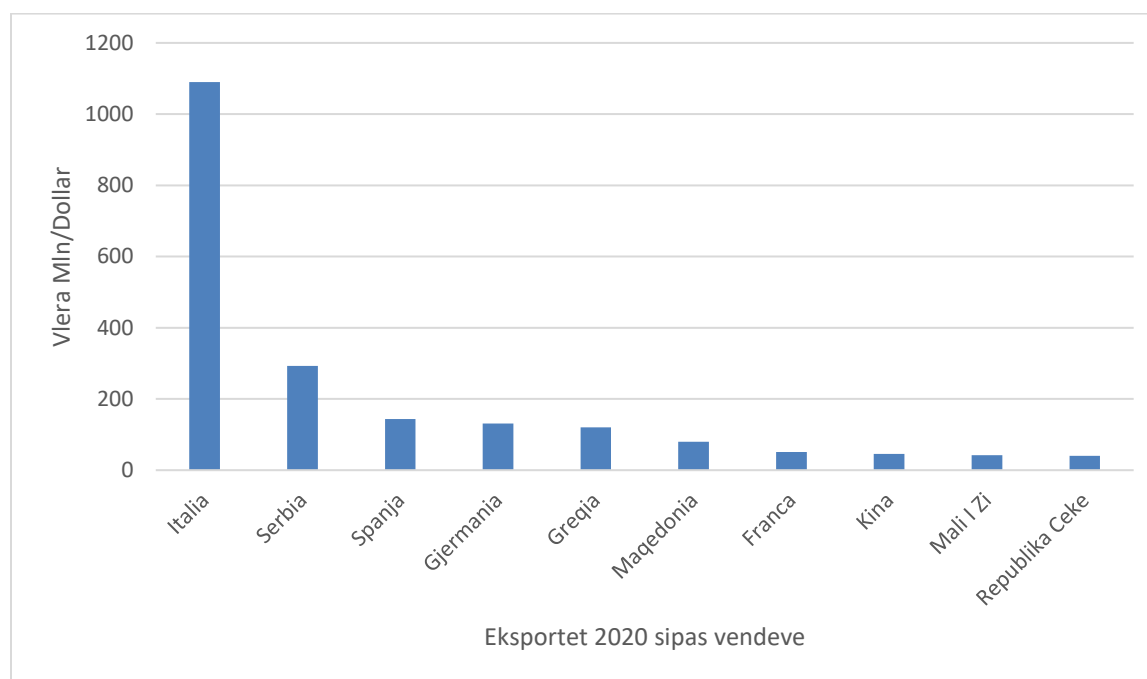

Figura 4.1 Vlera e Eksporteve Shqiptare sipas Vendeve

Sipas grafikut të mësipërm vihet re se shqipëria eksporton pjesën më të madhe të mallrave dhe shërbimeve drejt Italisë në Vlerën 1.09 Bilion Dollar. Eksportet në vendet e tjera shihen të jenë në masën: Serbia (293 Mln/Dollar), Spanja (145 Mln/ Dollar), Gjermania (131 Mln/Dollar), Greqia (120 Mln/ Dollar) etj...

Importet kryesore të Shqipërisë janë produktet e prodhuara, makineritë dhe pajisjet, karburantet dhe lubrifikantët, ushqimet, kimikatet, pijet dhe duhani. Partnerët kryesorë të importit të

Shqipërisë janë Italia, Greqia, Kina, Gjermania, Turqia, Serbia, Zvicra, Franca dhe Spanja. (Figura 4.2)

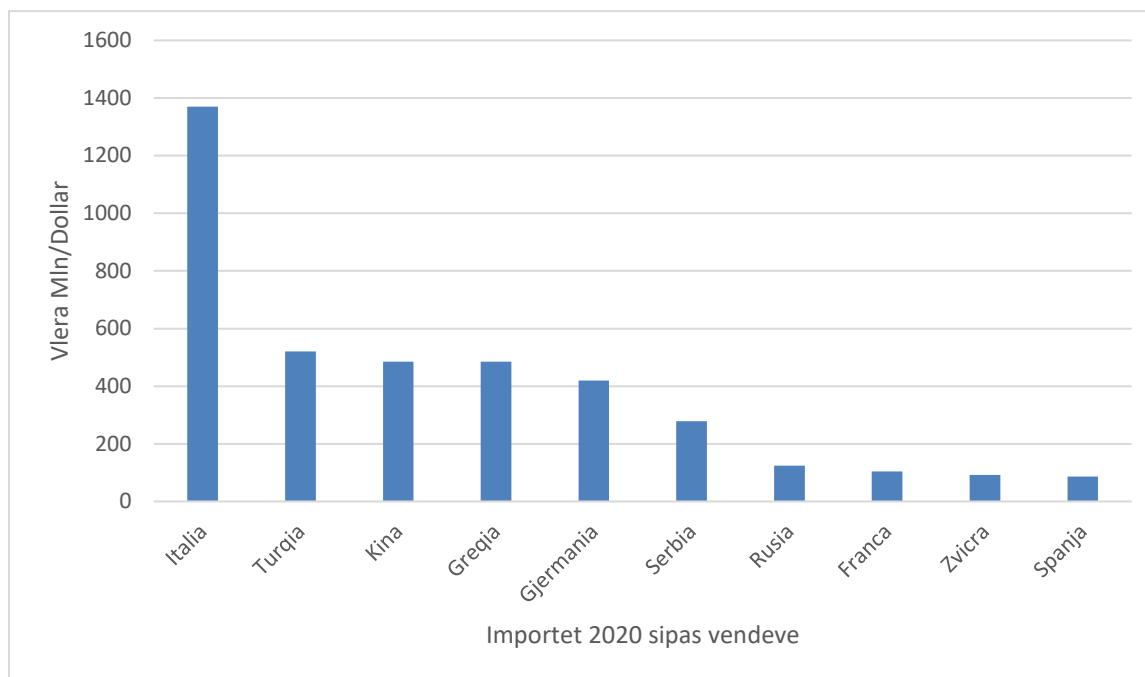

Figura 4.2 - Vlera e Importeve Shqiptare sipas Vendeve

Sipas grafikut të mësipërm vihet re se Italia mbetet partneri kryesor tregtar i shqipërisë nga e cila importon pjesën më të madhe të mallrave dhe shërbimeve në vlerën 1.37 Bilion Dollar. Importet nga vendet e tjera shihen të jenë në masën: Turqia (520 Mln/Dollar), Kina (450 Mln/Dollar), Greqia (450 Mln/Dollar), Gjermania (420 Mln/Dollar), Serbia (278 Mln/Dollar) etj...

4.4 Potenciali Eksportues i Shqipërisë

Shqipëria ka potencial në bujqësi, turizëm dhe sektorët e burimeve natyrore të naftës dhe gazit, fuqinë punëtore me kosto të ulët, afërsinë me tregjet evropiane dhe mbulimi i tregjeve rajonale me potenciale të pashfrytëzuara. Megjithatë, disa produkte shqiptarë janë jokonkurruese si në tregun e brendshëm ashtu edhe në atë të jashtëm, dhe aspekti i parë i një politike të promovimit të tregtisë duhet të jetë rritja e nivelit të konkurrencës së kompanive shqiptare. Aktualisht, nëse Shqipëria do të punonte vetëm drejt rritjes së eksporteve nuk do të mund të prodhonte mjaftueshëm sa të mbulonte tregun vendas. Prandaj, bazuar në avantazhet e saj konkurruese, nevoja më e madhe është të rritet prodhimi bujqësor shqiptar me cilësi dhe sasi, dhe sektorët e

minierave dhe përpunimit të lëndëve natyrore. Kompanitë shqiptare kanë nevojë për asistencë teknike për t'u përmirësuar në konkurrueshmërinë e produkteve të tyre si në tregun e brendshëm ashtu edhe në atë të jashtëm. Dobësitë e tyre kryesore janë përmasat e vogla, makineritë dhe pajisjet e vjetra, mungesa kapitalit, mungesa e njohurive menaxheriale dhe marketingu, mungesa e informacionit mbi kushtet e tregjeve ndërkombëtare për prokurimet dhe shitjet, si dhe mungesa e kontakteve me tregjet ndërkombëtare.

Në këtë situatë, masat e marra nga qeveria dhe bizneset për nxitjen e eksporteve kanë funksionuar si një katalizator për rritjen e konkurrencës, duke ndihmuar në prezantimin e metodave moderne të prodhimit, menaxhimit dhe marketingut, duke rritur cilësinë e produkteve dhe futjen e metodave të reja të marketingut dhe shpërndarjes. Shqipëria po përpiqet të konkurrojë me një sërë vendesh evropiane në tregjet e brendshme, si dhe në ato të eksportit, duke ofruar produkte të ngjashme ose më të mira. Gjithashtu, po merren masa të shpejta dhe të nevojshme për të përmirësuar konkurrencën e kompanive shqiptare, sepse në një ekonomi të globalizuar faktori kohë është kritik për të pasur sukses ekonomik. Në rastin e eksportimit të mallrave shqiptare, tregjet e importit në BE karakterizohen nga një nivel mjaft i lartë konkurrueshmërie për sa i përket cilësisë, çmimit, paketimit dhe shërbimeve. Faktorë të tjerë që kanë ndikim të madh në nivelin e konkurrencës janë rregullat e tregut, kufizimet administrative, mungesa e shërbimeve financiare dhe të biznesit dhe cilësia e infrastrukturës. Shqipëria ka nevojë për një sistem efektiv dhe gjithëpërfshirës për të promovuar së bashku me eksportin, konkurrencën e industrisë së saj.

Ndërsa tregu maturohet, konkurrenca rritet, konsumatori dëshiron gjithnjë e më shumë cilësi, tregjet hapen, ciklet e jetës së produkteve ndryshojnë dhe kompanitë, veçanërisht të mëdha dhe të mesme, nuk mund të qëndrojnë indiferentë ndaj këtyre zhvillimeve. Në praktikën e menaxhimit modern, përkushtimi ndaj cilësisë, përmirësimi i marrëdhënieve me punonjësit, janë duke u bërë gjithnjë e më evidente dhe të domosdoshme për ecurinë e suksesshme të një biznesi. Kjo dëshmon se numri i kompanive që zbatojnë standardin ISO është rritur: aktualisht po i afrohet numrit 200 nga 7 që ishin disa vite më parë. Përdorimi i sistemeve të teknologjisë së avancuar në menaxhim po bëhet vazhdimisht më e aplikueshme. Një numër kompanish po kërkojnë të zgjerojnë tregjet aktuale dhe ka dëshmi të rasteve të suksesshme të investimeve në vendet fqinje, sidomos në Kosovë dhe Maqedoni. Planet e zgjerimit të sipërmarrësve shqiptarë

po bëhen më ambicioze, duke synuar edhe vende të tjera. Nga ana tjetër, sigurisht që është e kuptueshme që nuk mund të flitet për standarde të tilla në bizneset e vogla, të cilat vazhdojnë ende të shesin pa faturë dhe ku niveli i evazionit fiskal mbetet shumë e lartë. Nuk ka dyshim se niveli i ekonomisë informale është shumë i lartë dhe kjo përbën një problem madhor. Ajo që është e dukshme megjithatë është niveli i pjekurisë që është duke u arritur në një pjesë të madhe të kompanive vendase që në të ardhmen pritet të të jetë edhe më i lartë.

Megjithatë, administrata shtetërore nuk duket se përgjigjet në mënyrë të ngjashme me të dhe me te njëjtin ritëm për sa i perket kësaj faze të re të zhvillimit të biznesit në Shqipëri. Administrata ka treguar gatishmëri për të formalizuar ekonominë dhe për të krijuar një mjedis të qëndrueshëm për biznesin. Veprimi më i dukshëm në këtë drejtim ka qenë veçanërisht ai metodologjise së përdorur duke vendosur referenca në pothuajse të gjitha fushat: pagat, normat e fitimit, deri në çmimet që mund të blejnë dhe shesin bizneset.

4.5 Përpyjekjet për të Nxitur Eksportet drejt Tregjeve Europiane

Fakti që vendi ia ka dalë të eksportoje me sukses disa produkte, është një dëshmi se ekziston një potencial i përgjithshëm për eksportin dhe se është ngritur një bazë mbi të cilën mund të bëhen përpjekje për të përmirësuar dhe zgjeruar eksportet. Ekonomia shqiptare ka filluar të shfrytëzoje siç duhet kapacitetet e brendshme, për shkak të përmirësimit të kushteve energjetike në vend e cila ka një ndikim të rëndësishëm në ecurinë e të gjithë sektorëve të ekonomisë.

Rritjen më të madhe të prodhimit vendas e kanë arritur:

- a) Produktet bimore si bimë mjekësore, erëza dhe perime të ndryshme të freskëta;
- b) Produktet shtazore si mishi, bulmeti, peshku etj...;
- c) Ushqimet, pijet dhe duhani;
- d) Materialet e ndërtimit (çimento, gëlqere);
- e) Metalet e ndryshme minerale (krom, bakër, etj.);
- f) Druri dhe prodhimet e tij;
- g) Sektorët e tekstileve dhe këpucëve;

Sigurisht që impulsset kryesore për rritjen ekonomike kanë ardhur nga sektori privat. siç ndodhi gjatë viteve të para të tranzicionit dhe gjatë rimëkëmbjes ekonomike pas krizës së vitit 1997.

Në sektorin e bujqësisë janë bërë përpjekje për të përmirësuar prodhimin bujqësor në sasi dhe në cilësi. Në këtë drejtim, vihet re modernizimi i bujqësisë dhe futja e metodave e reja të bujqësisë organike. Keto metoda kanë përmirësuar dhe intensifikuar përdorimin e tokës dhe produktivitetin e saj. Hapa të rëndësishme janë bërë për të përmirësuar njohuritë dhe aftësitë e fermerëve dhe për të rritur dëshirën e tyre për të hyrë në marrëdhënie kontraktuale ose për të formuar grupe për marketing dhe furnizimin me lëndët e para.

Përhapja e teknologjisë në vendet në zhvillim si Shqipëria varet nga disa faktorët kryesorë:

- a) Ekspozimi i kompanive ndaj njohurive të huaja;
- b) Importet e mallrave kapitale dhe eksportet e teknologjisë së lartë;
- c) Komunikimi me tregjet evropiane;
- d) Kapaciteti i kompanive vendase për të absorbuar teknologjite e reja dhe të avancuara;

Kompanitë shqiptare mbeten më pak të ekspozuara ndaj njohurive të huaja në krahasimi me atë që mund të ekspozohen realisht. Aftësitë e tyre përthithëse mund të forcohen ndjeshëm nga reformat specifike për të mbështetur trajnimin dhe forcimin e kompanive me qëllim rritjen e kapaciteteve të tyre të brendshme teknike dhe menaxheriale.

Për vendet në zhvillim, importet e makinerive dhe pajisjeve të avancuara të huaja të cilat mundësojnë rritjen e produktivitetit të mallrave janë burimi kryesor i transferimit teknologjik. Avantazhi afatgjatë i mallrave shqiptare që synojnë të hyjnë në tregjet Evropiane është afërsia e saj me këto tregje. Afërsia gjeografike e Shqipërisë me BE-në lehtëson tregtinë në këto tregje dhe plotëson një nga kërkesat thelbësore të konsumatoreve evropiane: shpërndarje e shpejtë dhe fleksibël.

Faktorët e ndryshëm që ndikojnë direkt dhe indirekt në rritjen e eksportit të mallrave që hyjnë në tregun evropian janë:

- a) Politika e përgjithshme e zhvillimit ekonomik të vendit dhe angazhimet për një politike tregtare gjithnjë e më liberale me Evropën;
- b) Ekzistenca e strategjisë së zhvillimit të eksportit dhe e një strukture të përshtatshme për zbatim;
- c) Përmirësimi i sistemit financiar dhe rritja e kapacitetit kreditues të ekonomisë;
- d) Rritja e investimeve publike në infrastrukturën rrugore, hekurudhore, shërbimet telefonike etj...;
- e) Rritja e vazhdueshme e investimeve të brendshme dhe të huaja në ekonomi veçanërisht në industrinë e ushqimeve të lehta dhe atë të mineraleve dhe metaleve;
- f) Angazhimi i qeverisë për të lehtësuar dhe hequr barrierat administrative të biznesit në përgjithësi;
- g) Angazhimi i qeverisë për zgjidhjen e problemit të pronësisë, i cili hap perspektiva e investimeve të mëdha në ekonomi.

Gjithashtu, një faktor shumë i rëndësishëm që ka ndikuar në rritjen e eksporteve drejt tregjeve të vendeve evropiane është fakti që shumë biznese shqiptare kanë standardizuar mallrat e tyre dhe produktet sipas standardeve evropiane. Ky faktor ka përmirësuar imazhin e Shqipërisë si një eksportues potencial.

4.6 *Politikat për Nxitjen e Eksportit*

Lufta e tregut është shumë e vështirë dhe veçanërisht për mallrat tona të eksportit. Prandaj edhe, orientimi i prodhuesve shqiptarë për të shkuar drejt specializimit të produktit ka rëndësi parësore. Promovimi i produkteve shqiptare “Made in Albania” është synimi strategjik për nxitjen e mallrave shqiptare në tregun evropian. Heqja e detyrimeve doganore, ka krijuar impakt tek kompanitë vendase dhe importet e mallrave evropiane kanë dominuar eksportin e mallrave shqiptare. Kjo konkurrence nga vendet e BE-së ka rritur presionin për investime në teknologji dhe një strategji më agresive të biznesit lokal, e cila në afat të gjatë do të çojë në rritjen e konkurrencës së industrive shqiptare. Ulja e barrës tatimore, investimet në infrastrukturë së bashku me rritjen e cilësisë së menaxhimit dhe aftësive njerëzore për një biznes me ecuri më efikase kryesisht në eksport janë gjithë faktorë të rëndësishëm që synojnë të sjellin rezultate pozitive.

Politika e promovimit të mallrave shqiptarë për të hyrë në tregun europian për të përballuar tendencat e reja të heqjes së barrierave tregtare dhe konkurrencës së vendeve të BE-së, synon të perceptojë objektivisht procesin e ndërkombëtarizimit të kompanive për të qënë të përgatitur për të ndërmarrë sfidat e një ekonomie të hapur drejt konkurrueshmërisë së BE-së. Ndërkombëtarizimi i ndërmarrjeve është një nga zgjedhjet më të vështirat sepse nënkupton një sërë rreziqesh që do të duhet të funksionojnë në një mjedis të hapur ekonomik ku forcat dhe faktorët konkurrues janë krejtësisht të ndryshëm nga ata të tregun shqiptar. Nxitja e prodhimit të mallrave shqiptare me synim në tregun europian ka të bëjë edhe me rritjen e produktivitetit të kompanive Shqipëtare, duke e bërë ekonominë shqiptare konkurruese dhe të krahasueshme me vëndet e BE-së.

KREU V

KONKLUSIONE DHE REKOMANDIME

5.1 *Konkluzione*

Zgjerimi i BE-së megjithë sfidat dhe ekzistencës së 'euroskepticizmit' mbetet çelësi që frymëzon ndryshim, paqe, stabilitet dhe prosperitet në rajonin e Ballkanit Perëndimor. Qëndrimi i BE-së ndaj zgjerimit të unionit duket se ka ndryshuar që nga viti 2004, ndryshime që reflektohen në strategjinë e zgjerimit të unionit në rajonin e Ballkanit Perëndimor. Roli i BE-së në rajon është jo thjesht i bazuar në ruajtjen e paqes, por funksionon në mënyrë aktive edhe në aspektin e mbrojtjes së demokracisë, sundimit të ligjit dhe luftës kundër korrupsionit. BE ka rimodeluar qasjen ndaj integritetit të rajonit krahasuar me zgjerimin e mëparshëm të vendeve të EQL. Në të kaluarën, për rastin e integritetit të shteteve të EQL, unioni u angazhua kryesisht me ngritjen e kapaciteteve institucionale të shteteve candidate, por në rastin e Rajonit të Ballkanit Perëndimor BE-ja ka bërë të gjitha përpjekjet e saj për shtetndërtimin përmes mjetit të kushtëzimit, gjë që rezultoi joefektive për shkak të mungesës së angazhimit nga elita politike. Besohet se BE-ja nuk ka një axhendë të qartë të zgjerimit. Problem mbeten elitat qeverisëse të shteteve candidate që mbeten të pa interesuara për përmbushjen e ndryshimeve që kërkohet prej tyre.

Përfshirja e vendeve të Ballkanit Perëndimor do të përfaqësojë një shtesë rreth 20 milionë për gjysmë miliardë qytetarët e BE-së. Ndërsa rajoni i BP po rimëkëmbet dhe po forcon stabilitetin dhe kapacitetet e tij të bashkëpunimit pas një dekade rraskapitjeje dhe konfliktesh, BE-ja nuk ka akoma një axhendë kaq të qartë të zgjerimit në sytë e saj dhe ajo mbështetet përfshirjen e drejtpërdrejtë të disa prej shteteve anëtare të saj në rajon për të lehtësuar procesin e anëtarësimit. Një nder shtetet fqinje të BP dhe anëtare e BE-së (shembull: Kroacia) mund të veprojë si lehtësues për procesin e "evropianizimit" e rajonit. Sfida kryesore e rajonit mbetet formimi i një qasjeje koherente rajonale, por po hasen disa pengesa për këtë. Bashkëpunimi rajonal mbetet një pikë e dobët dhe një nga pengesat politike për zhvillimin e vendeve të BP, edhe pse që pas viteve 1990, bashkëpunimi rajonal është rikthyer por me ritme të ngadalta.

Ekzistojnë shumë arsye legjitime se perse ekziston nevoja për të rimenduar qasjen e BE-së ndaj zgjerimit në rajonin e BP. Pa perspektiva të besueshme për anëtarësim në BE, mund të ndodhë që ndikimi evropian të largohet dhe të shfaqen elita politike dhe forma më radikale të nacionalizmit të cilat kanë qënë prezente në rajon dhe gjithashtu ka të ngjarë të rishfaqen çështjet e pazgjidhura që kanë të bëjnë me ‘shtetet e papërfunduara’ të Ballkanit.

Pa një angazhim të prekshëm dhe të sigurt evropian ndaj Ballkanit, përparimi që u bë në dekadat e fundit mund të shkaterrohet, dhe kostoja e madhe politike dhe financiare e investimeve të BE gjatë gjithë kësaj periudhe të shkojë dëm. Kapaciteti i ofrimit të çdo vendi është një faktor shumë i rëndësishëm në zhvillimin e procesit të zgjerimit. Që BE-ja të rivendosë besueshmërinë e saj në rajon dhe në nivel ndërkombëtar, është i domosdoshëm një angazhim i plotë koherent për të ardhmen e rajonit dhe vendosja e një afati kohor të qartë të pranimin të vendeve kandidate.

Ndërsa analizojmë rrugën kronologjike të shqipërisë drejt anëtarësimit në BE vihet re se, vendi nuk ndan të njëjtën trashëgimi postkomuniste të vendeve të tjera kandidate. Shqipëria paraqet një shtet-komb të vjetër dhe kufij të qartë. Vendi kaloi një tranzicion të ashpër nga ai regjimit të diktaturës. Shqipëria ishte vendi i fundit në Ballkan që ju largua pushtimit osman pas pesë shekujsh dhe i fundit që doli nga stalinizmi. Regjimi komunist shqiptar ishte i njohur si një prej regjimeve komuniste më represive në botë dhe izolimi ekstrem i tij nuk lejoi krijimin e terrenit për formimin e një shoqërie të shëndetshme dhe një demokracie politike. Shqipëria pavarësisht të gjithave ruan titullin e vendit më euforik pro-evropian në rajon. Identifikimi me Evropën është një element i rëndësishëm se si shoqëria e përcakton veten. Qytetarët shqiptarë tashmë e përkufizojnë veten si evropianë. Çfarë konstatojmë është se euforia e Shqipërisë drejt anëtarësimit bazohet më shumë në gjykimet e përfitimeve afatshkurtër (pasi vendi akoma nuk e ka përjetuar barrën ekonomike të përmbushjes së kritereve të anëtarësimit).

Një perspektivë e fortë dhe e besueshme e BE-së për Ballkanin Perëndimor mbetet thelbësore për të nxitur transformimin, për të nxitur pajtimin, për të eksportuar stabilitet në rajon dhe për të promovuar vlerat, normat dhe standardet e BE-së. Strategjia e Komisionit për Ballkanin Perëndimor e shkurtit 2018 krijoi një angazhim të përtërirë nga BE dhe Shtetet Anëtare të saj dhe krijoi vrull të ri në të gjithë rajonin. Një vit më pas, vendet partnere kanë bërë progres konkret dhe kanë treguar përkushtim ndaj perspektivës evropiane, edhe pse pranimi i përgjithshëm i reformave ndryshon. Shqipëria dhe Maqedonia e Veriut kanë përqaftuar

mundësinë dhe kanë realizuar reforma, veçanërisht në fushat e identifikuara si vendimtare nga Këshilli në qershor të vitit 2018. Në dritën e progresit të arritur dhe përmbushjes së kushteve përkatëse, Komisioni rekomandoi sot që Këshilli të hapë negociatat e pranimit me Shqipërinë dhe Maqedoninë e Veriut. Axhenda aktuale e zgjerimit mbulon partnerët e Ballkanit Perëndimor dhe Turqisë. Bisedimet e pranimit janë hapur me vendet kandidatë të Malit të Zi (2012), Serbisë (2014) dhe Turqisë (2005). Maqedonia e Veriut është një vend kandidat që nga viti 2005 dhe Shqipëria që nga viti 2014. Bosnja dhe Hercegovina (aplikimi për anëtarësim në BE i paraqitur në shkurt 2016) dhe Kosova (Marrëveshja e Stabilizim Asociimit hyri në fuqi në prill 2016) janë kandidatë të mundshëm.

5.2 *Rekomandime*

Procesi i pranimit në BE vazhdon të bazohet në kriteret të përcaktuara, në kushtëzimin e drejtë dhe të rreptë dhe në parimin e meritave përkatëse.

Pranimi në BE kërkon zbatimin e reformave komplekse në një mjedis sfidues dhe është një objektivi që mund të arrihet vetëm në planin afatgjatë. Për të avancuar procesin, kandidatët e pranimit kanë nevojë si prioritet të japin rezultate më të shpejta dhe të qëndrueshme në çështjet kyçe si: sundimi i ligjit, reforma në drejtësi, lufta kundër korrupsionit dhe krimit të organizuar, siguria, të drejtat themelore, funksionimi i proceseve demokratike institucionet dhe reformën e administratës publike, si dhe në zhvillimin ekonomik dhe konkurrencën.

Ballkani Perëndimor duhet të bëjë gjithashtu përparim në sferën e pajtimit, në fushën e marrëdhënieve të fqinjësisë së mirë dhe bashkëpunimit rajonal, duke ndjekur shembullin e marrëveshjes historike midis Maqedonisë Veriore dhe Greqisë.

Strategjia e Ballkanit Perëndimor ka ripërtërirë marrëdhënien BE-Ballkan Perëndimor. Ajo fokusohet në fusha ku nevojiten reforma dhe përpjekje të mëtejshme nga partnerët e Ballkanit Perëndimor dhe mbi mbështetjen e shtuar të BE-së për rajonin, përmes një numri angazhimesh të veçanta të grupuara në gjashtë nisma anëtare.

Që nga miratimi i Strategjisë, BE është përqendruar në përmbushjen e angazhimeve të saj nëpërmjet angazhimit të shtuar politik, forcimit të bashkëpunimit të sigurisë, shtrëngimit të lidhjeve operationale midis Ballkanit Perëndimor dhe BE-së dhe agjencive të saj, duke siguruar

qasje më të gjerë në financa dhe asistencë teknike, duke rifokusuar asistencën financiare të BE-së në kuadër të Instrumentit për Ndhimën e Para-Aderimit (IPA), i cili vetëm në vitin 2018 arriti një alokim vjetor për Ballkanin Perëndimor prej mbi 1.1 miliardë euro.

5.3 Pyetsor

Rezultatet e pyetësorit me pyetje reth anëtarësimit në BE i plotësuar nga 200 qytetarë shqiptar, jepen grafikisht më poshtë:

Linku i Pyetësorit:

https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLScjkpBN6VNTUuSG3f8dk81JQIecgUPN5FuyuUu87EhBoWbHBQ/viewform?usp=sf_link

➤ *Pyetja 1: “Sa të informuar mendoni se jeni rreth BE dhe institucioneve të saj?”*

Sipas pergjigjeve të pyetjes së parë të pyetësorit, 54.2% e qytetarave mendojnë se janë “të informuar”, 8.3% e qytetarëve shumë të informuar dhe 8.3% aspak të informuar. Qytetarët theksojnë mediat sociale dhe teknologjinë si burimin kryesor të informimit të tyre.

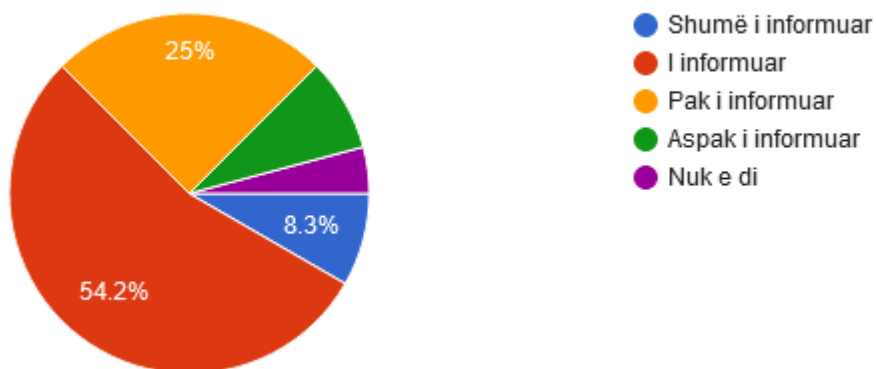

Figura 4.3 - Rezultatet e Pytjes 1 të pyetësorit

➤ *Pyetja 2: “A mendoni se rajoni i Ballkanit duhet të jetë pjesë e BE?”*

Për sa i përket pyetjes së dytë të pyetësorit “ pjesa më e madhe e të intervistuarëve mendon se rajoni I Ballkanit Perëndimor duhet të jetë pjesë e BE. Arsyet kryesore që renditen nga të anketuarit janë: pozicioni gjeografik i vendit, popullata vitale, historia dhe kultura.

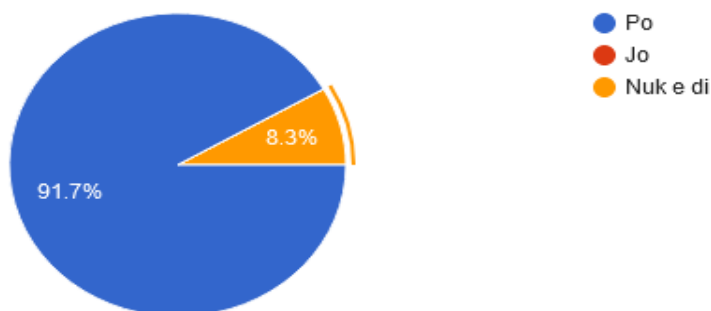

Figura 4.4 - Rezultatet e Pytjes 2 të pyetësorit

➤ *Pyetja 3: “Çfarë nënkupton anëtarësimi i vendit në BE për ju personalisht?”*

Sipas rezultateve të pyetjes së tretë të pyetësorit, shumica e të intervistuarëve rendisin lirinë e punësimit dhe anën ekonomike si përfitimin kryesor të vendit nga anëtarësimi në union.

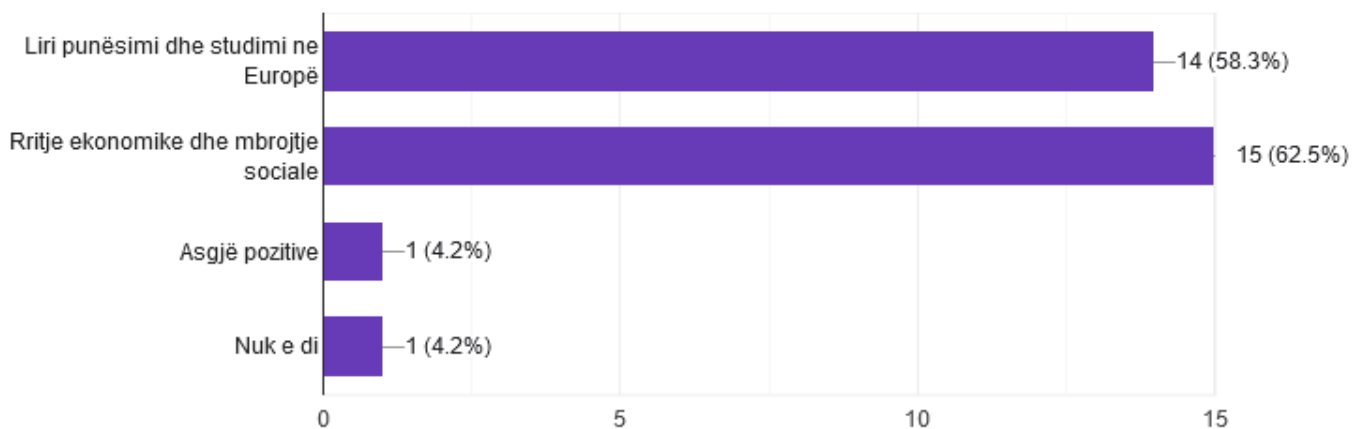

Figura 4.5 - Rezultatet e Pytjes 3 të pyetësorit

➤ *Pyetja 4: “Kur mendoni se Shqipëria do të jetë pjesë e BE?”*

Pasi analizojmë rezultatet e pyetjes së katërt të pyetësorit vërejmë se shumica e të anketuarve mendojnë se vendi do të anëtarësohet në union para vitit 2040 dhe vetëm një pjesë e vogël mendon se Shqipëria nuk do të bëhet kurrë pjesë e BE.

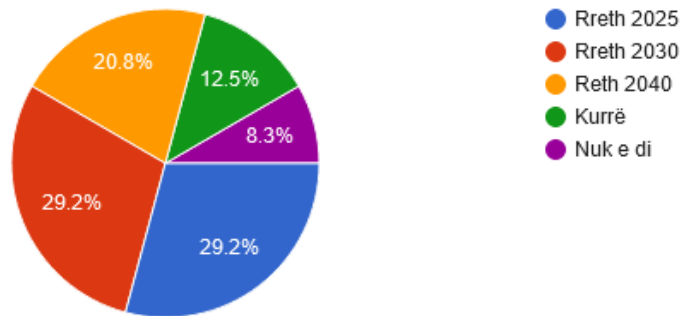

Figura 4.6 - Rezultatet e Pytjes 4 të pyetësorit

➤ *Pyetja 5: “Cila mendoni se është vlera më e madhe e Shqipërisë që konsiderohet si avantazh për procesin e anëtarësimit?”*

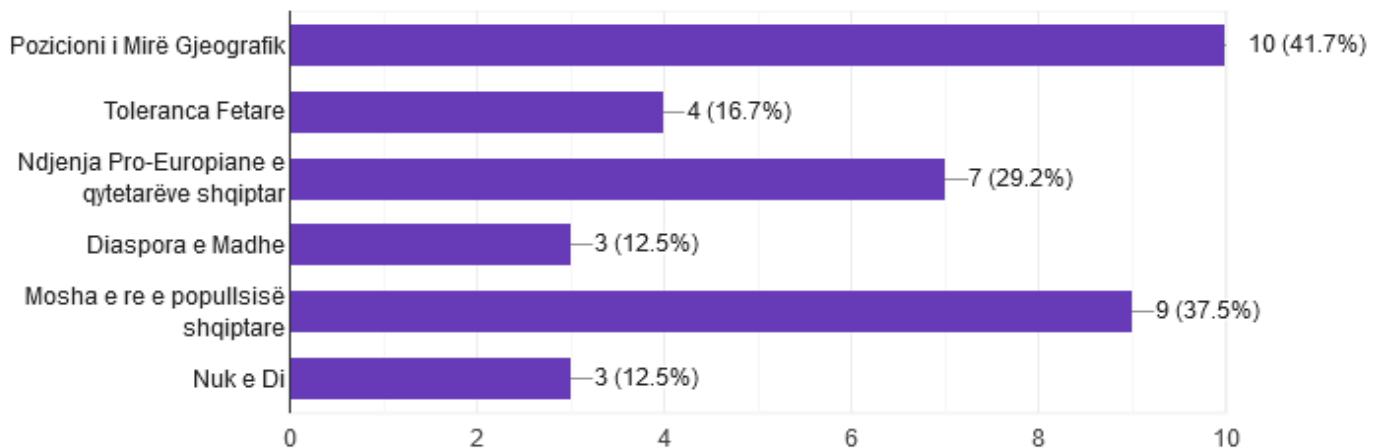

Figura 4.7 - Rezultatet e Pytjes 5 të pyetësorit

➤ *Pyetja 6: “Cila mendoni se është dobësia më e madhe e Shqipërisë që konsiderohet si disavantazh për procesin e anëtarësimit?”*

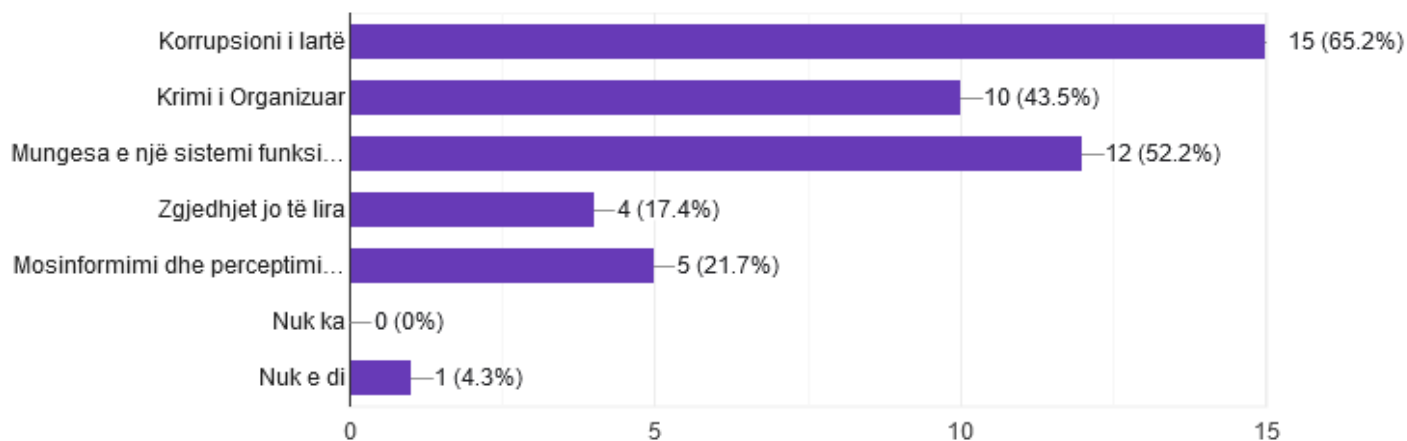

Figura 4.8 - Rezultatet e Pytjes 6 të pyetësorit

Gjatë analizimit të përgjigjeve të pyetjeve 6 dhe 7 të pyetësorit arrijmë në përfundimin se shumica e qytetarëve shqiptar mendojnë se pozicioni i mire gjeografik dhe popullata vitale e vendit janë dy nga argumentat kryesorë pro anëtarësimit të vendit. Korrupsioni i lartë dhe mungesa e një sistemi funksional të drejtësisë janë mangësitë dhe disavantazhet më të mëdha të vendit që pengojnë anëtarësimin.

LITERATURA

- [1] Llubani, Megi (2014), “The European Perspective of Albania: Perceptions and Realities,” Albanian Institute for International Studies.
- [2] Ministria e Integritimit Europian, “Historiku i marrëdhënieve BE-Shqipëri”. Available in Albanian at: <http://www.integrimi.gov.al/al/programi/>
- [3] Economic Impact of EU Membership on Entrants: New Methods and Issues by Richard E. Baldwin and Aymo Brunetti, (2010), Kluwer Academic Publisher.
- [4] Enlarging the EU: “The Trade Balance Effects” by Pavlos Karadeloglou, (2002), Palgrave Macmillan Publisher
- [5] Albania 2013 Progress Report of European Commission
- [6] Holman. K (2013) Albania deserves EU candidate status. Euobserver
- [7] Muco, M. (1997) Nato Individual Fellowship Program 1995-1997 Economic Transition In Albania: Political Constraints And Mentality Barriers
- [8] Bugajski, J. (2013) Dangers of Regression in the Western Balkans Atlantic council Negative Scenarios
- [9] Balfour. R and Stratulat. C (2011) European Politics and Institutions The Democratic Transformation of the Balkans PAPER NO.66